

Hoofdstuk 5: Evolutie	2
5.1. De evolutie: profaan en sacraal	2
5.1.1. De profane evolutie	2
De klok van het heelal	2
De “Big bang”	3
De klok van de aarde	4
De Grand Canyon.....	4
Charles Darwin.....	4
De mens, biologisch gesitueerd.....	5
Het leven: een kwalitatieve sprong of een geleidelijke overgang?	6
Het leven omvat heel wat meer dan enkel maar ‘genen’	6
5.1.2. De sacrale evolutie	7
Scheppingsmythen	7
Een Pygmeeënmythe	7
De Bijbelse schepping	8
Creationisme	8
Een controverse	9
Een mythe.....	9
Het toeval	11
Het beginsel van voldoende reden of grond.....	12
De grotmythe.....	14
Platonische ideeën	14
Een idee “was, is, en zal zijn”	15
Het edele juk	15
Gods gedachten	16
Het wezen of de forma der dingen	17
Het nominalisme kent geen forma.	17
De oerplant	18
Soloviev.....	19
5.1.3. Het leven als geestelijke groei.....	20
De juiste keuzes maken	20
Een stralende diamant	21
Het leven als een opgave.....	21
Geen aangenaam en zorgeloos leven?.....	22
Kleingeestige tirannen.....	23
Een ongebroken levensmoed.....	24
De religieuze mens ‘sublimeert’	26
5.2. De on- en onderbewuste evolutie in de mens	27
5.2.1. Regressie	27
Vergeten herinneringen	27
5.2.2. Reïncarnatie.....	27
Over de dood heen	27
Een groeiend bewustzijn	28
De ervaring van vele levens	29
Niet steeds een positieve evolutie	30
De verwantschap van de mens met plant en dier	31
Waarom heb ik dat verdiend?	31
Logische structuur	32
Reïncarnatie en de Bijbel	33

Het tweede concilie	34
Reïncarnatie: een feit?	34
Een getuigenis: Shirley Maclaine.....	35
Een getuigenis: Loretta Lynn	35
5.3. Occulte inwijdingen.....	36
Het ‘heilige’ staat centraal	36
Bewustzijnsverruiming	36
Griekse mysteriën.....	37
Inwijding door de dans der heksen.....	38
Initiatieke groepen.....	38
5.4. Evolutie: samengevat.....	40
Referenties hoofdstuk 5	41

Hoofdstuk 5: Evolutie

De gelaagdheid van de werkelijkheid houdt in dat er een lager en een hoger niveau is. Dit leidt als vanzelf naar de gedachte van een evolutie en, laat ons hopen, van een opgang van ‘beneden’ naar ‘boven’, niet omgekeerd. Deze evolutie kan zowel vanuit haar profaan als vanuit haar sacraal aspect bekeken worden. We gaan eerst in op de profane, de wetenschappelijke evolutie, nadien op de sacrale zijde ervan: de evolutie vanuit de ideeënleer.

Het vorige hoofdstuk kende als onderverdeling enerzijds de mantiek en anderzijds de magie. Mantië heeft betrekking op paranormale waarneming, de helderziendheid en scherpt onze aandacht aan het kennen van de on- en onderbewuste evolutie van de mens. De magische evolutie verwijst dan naar de paranormale actie: de zogenaamde occulte inwijdingen. Ook deze indeling vinden we hier terug.

Meteen hebben de drie grote thema’s van dit hoofdstuk zich als vanzelf aangemeld. Er is vooreerst de evolutie die zowel profaan als sacraal kan zijn (5.1.). Vervolgens verbreden we het begrip ‘evolutie’ zowel naar de on- en onderbewuste zijde in de mens, maar evenzeer verbreden we ze in de tijd. We verdiepen ons in dat wat aan de geboorte voorafgaat, maar ook in dat wat op de dood volgt. We gaan ook in op de zogenaamde herbelichaming of reïncarnatie. Uiteraard speelt paranormale waarneming (5.2.) hierbij een niet onbelangrijke rol. En wil men bovendien magisch ingrijpen in de evolutie die vele levens omsluit, dan brengt ons dit bij het hoofdstuk “occulte inwijdingen” (5.3.). Magiërs stellen dat wie eens is ingewijd, altijd ingewijd blijft. In principe zijn de gevolgen van zulk een inwijding definitief. Men draagt dan de ‘stempel’, ten goede of ten kwade mee doorheen de hele verdere evolutie.

5.1. De evolutie: profaan en sacraal

Dit thema werd al ingeleid toen gesteld werd dat de mens zowel een profane als een sacrale evolutie kent (2.6.). Nemen we samen met de religieuze mens aan dat er een erfahrbaar heilige is, dat het de grond van alle bestaan uitmaakt, en dat het hogere energieën in zich draagt. Het veronderstelt dat we met het verstrijken van de tijd naar een hoger peil evolueren. Verdiepen we ons dus in een stukje geschiedenis. We gaan eerst op de profane zijde der evolutie in, vervolgens op de sacrale zijde.

5.1.1. De profane evolutie

De klok van het heelal

De geschiedenis van het heelal bestrijkt ongeveer 15 miljard jaar. Het is moeilijk om ons daarvan een voorstelling te maken. Een mensenleven is te kort om nog maar tot één miljard te tellen. Bij een mens van 33 jaar heeft het hart ongeveer één miljard keer geklopt. Zeventien

miljard jaar geleden heeft er zich een onvoorstelbare explosie van een gigantische hoeveelheid materie voorgedaan. Sindsdien vliegen de sterrenstelsels met een onvoorstelbare snelheid verder uit elkaar. Een gemiddeld sterrenstelsel zoals onze Melkweg bevat ongeveer honderdduizend miljard sterren. Er zijn meer sterrenstelsels dan er mensen zijn. Er zijn meer sterren in het heelal dan er zandkorrels op onze aarde zijn. Zo één ster is onze zon.

Einstein meende dat het heelal nooit een begin heeft gekend en dat het er in grote lijnen steeds heeft uitgezien zoals het nu is. Onze Vlaamse priester Georges Lemaître (1894/1966), *L'atome primitif* (Het oeratoom), nam al in 1927 stelling tegen Einsteins 'Stady-state' of stabiele model van het heelal. Volgens Lemaître was het heelal ontstaan via een gigantische oerknal, 'the big bang'. Nog in 1960 werd hij hierom, te Pasadena, door de bekende astronoom Fred Hoyle verwelkomd met een spottend "This is the big-bang man". De hypothese van deze oerknal, de 'big bang' is nu algemeen aanvaard.

De "Big bang"

De astronoom E. Hubble (1889/1953) deed in de twintigerjaren van vorige eeuw onderzoek naar het spectrum van sterren. Een spectrum krijg je door bijvoorbeeld een nauwe lichtbundel door een prisma te sturen. De lichtbundel wordt in een prisma afgebogen, ontleed en verbreed, en toont een band van diverse kleuren. Iets analoog gebeurt bij de vorming van een regenboog. Daar werken vele regendruppels als kleine prisma's en ontleden het zonlicht in zijn vele samenstellende kleuren.

In 1929 ontdekte Hubble dat alle melkwegstelsels in hun visueel spectrum een verschuiving naar het rood vertonen en zich dus van ons verwijderen. Men kan dit enigszins vergelijken met het dopplereffect voor geluid: een naderende sirene klinkt hoger dan een sirene die zich van ons verwijdert. Zo heeft licht dat zich van ons verwijdert een ander kleurenspectrum dan licht dat naar ons toe komt. De roodverschuiving hierin toont aan dat het heelal steeds groter wordt. Stellen we ons een ballon voor die wordt opgeblazen en waarop confetti is geplakt. Elk confettistukje stelt hierbij een melkwegstelsel voor. Naarmate de ballon groter wordt, verwijderen de confettistukjes zich steeds verder van elkaar.

A. Panzas en R. Wilson konden in 1965 de rest- of fossiele straling experimenteel aantonen. Hun metingen brachten aan het licht dat er aan het aardoppervlak een straling vaststelbaar is. Zij meenden dat die uit de aarde kwam en deden hun metingen opnieuw op een grotere hoogte. Tot hun verbazing stelden ze vast dat de straling daar intenser was. Ze kwam dus niet uit de aarde, wel van overal uit de ruimte. Deze reststraling getuigt ervan dat het heelalbegin wel degelijk ontstond via een 'oerknal' of "big bang". Panzas en Wilson kregen de Nobelprijs voor iets dat zij per toeval ontdekten. En Georges Lemaître leefde nog net lang genoeg om zijn theorie experimenteel bevestigd te zien.

*Wikipedia*¹, de encyclopedie op internet, vermeldt de zogenaamde kosmische kalender. Het betreft een tijdschaal waarbij de verstreken leeftijd van het heelal wordt omgezet naar een kalenderjaar. Hierbij heeft de oerknal precies op 1 januari middernacht (00.00.00 uur) plaatsgevonden. Op deze schaal werd ons zonnestelsel op 9 september gevormd. Het leven op aarde ontstond op 30 september. De eerste dinosauriërs verschenen op 24 december, de eerste bloemen op 27 december en de eerste primaten op 30 december. Op 31 december om 22.30 uur verschenen de eerste mensen. De geschiedenis van de moderne mens speelde zich af in de laatste 10 seconden van het kosmische jaar. De middeleeuwen begonnen iets meer dan 1 seconde voor het einde van het kosmische jaar. Op deze tijdschaal is de gemiddelde levensduur van de mens ongeveer 0,01 seconden. Deze schaal werd door de Amerikaanse astronoom Carl Sagan (1934/1996) populair gemaakt.

De klok van de aarde

P. Bergsoe, *Astronomie voor iedereen*², beschrijft de evolutie van de aarde als volgt: Deze twee begrippen van tijd, biologisch en astronomisch, kunt u bevatten als u een dik boek neemt. Het boek moet groot zijn, bijvoorbeeld een deel van een encyclopedie met duizend klein bedrukte bladzijden. Wij stellen ons voor dat dit boek de geschiedenis bevat van de aarde vanaf het begin tot op heden. Wij kunnen nu een vrij nauwkeurig denkbeeld krijgen van de ouderdom van de aarde: meer dan vier miljard jaar. Wij denken ons het boek zo samengesteld dat aan gelijke tijdsperioden een gelijke ruimte wordt toegewezen. Waar zullen wij nu iets bekends aantreffen? U moet de eerste achthonderd bladzijden doorlopen voordat de oudste fossielen genoemd worden. Wij kunnen niet vertellen wanneer het leven ontstond, maar wel dat het zevenhonderd miljoen jaar geleden al bestond. Het is natuurlijk jammer dat wij niet weten wat er in het boek gezegd wordt over de eerste drie miljard jaar. Dat zou interessant zijn. Er is plaats genoeg voor een geschiedenis van de biologische ontwikkeling, even lang of langer dan degene die ons al bekend is en die bekroond werd door de verschijning van onszelf - de "homo sapiens". In het laatste zesde deel van het boek - ongeveer op bladzijde 875 - komen we aan al de geologische tijdvakken, die bewaarde sporen van levende wezens bevatten. Daar worden het Cambrium, het Carboon, het Krijt en de tertiaire tijdvakken en de rest beschreven.

Maar hoe staat het met onze eigen tijd? Als wij hiermee de geschiedenis van de laatste honderd jaar bedoelen, hebben we niet veel kans wat te vinden, want in het boek gaan 80.000 jaar op een regel, gemiddeld 5000 jaar in een woord en 1000 jaar in een enkele letter. Dit houdt in dat de oorsprong van het menselijk ras ergens in de laatste tien regels van het boek staat. De laatste ijstijd en het stenen tijdperk beginnen bij de laatste vier woorden. Voor een verslag van de gehele geschiedenis van het mensdom, wat betreft de tijd, toen gebouwen werden opgetrokken en waarvan nu nog slechts de ruïnes zijn te bewonderen, moeten wij bij het laatste woord van het boek zijn. Onze eigen tijd vinden we in de laatste letter van dat laatste woord. Wijzelf met ons gehele technische tijdperk zijn samengeperst in het laatste punt. Zo groot is de klok van de natuur. Zo kort is een mensenleven.

De Grand Canyon

Het onbetwistbare feit van de evolutie is bijvoorbeeld vast te stellen in de Grand Canyon, een brede en diepe kloof in Arizona (V.S.), gevormd door de Coloradorivier. Metingen tonen aan dat de rivier elke 1000 jaar de kloof 16 cm dieper uitschuurt. Het gehele plateau wordt door spanningen in de aardkorst steeds meer en meer omhoog geduwd, waardoor de rivier zich steeds dieper kan uitschuren. Op sommige plaatsen is de kloof 1600 meter diep. De Grand Canyon is hiermee een ontegensprekelijk bewijs van een zeer lange geologische evolutie. Volgens metingen zijn sommige gesteenten er ongeveer 2 miljard jaar oud. Verder onderzoek toont aan dat de aarde ongeveer 4 miljard jaar oud is. De aarde kent een indrukwekkende en bijzonder lange evolutie.

Charles Darwin

De evolutie in de natuur kent naast geologische ook biologische aanwijzingen. Ze is eveneens vast te stellen via fossielen en erfelijke veranderingen. J.B. de Lamarck (1744/1829), Frans bioloog, beweerde dat de evolutie geschiedde via sprongsgewijze mutaties. Ch. Darwin (1809/1882) was in "*The origin of species by means of natural selection*" (1859) ("De oorsprong van de soorten door middel van natuurlijke selectie") voorstander van een zeer geleidelijke ontwikkeling en een natuurlijke selectie. De best aangepaste levensvorm had meer kans tot overleven. Darwin stelde dat uit de lagere levensvormen geleidelijk de hogere

ontstonden. Zijn inzichten zijn onder meer het resultaat van zijn geologisch (de studie van de geschiedenis van de aarde), paleontologisch (de studie der fossiele resten van vroeger leven) en botanisch (studie der planten) onderzoek op de Galapagoseilanden (ten oosten van Ecuador, Zuid Amerika, in de grote oceaan), in 1837-1839. De evolutietheorie stelt dat planten, dieren en mensen geëvolueerd zijn uit meer primitieve levensvormen via een natuurlijke selectie, via een ‘struggle for life’. Deze theorie wekte onder meer in het Victoriaanse Engeland heel wat beroering. Men kon zich moeilijk voorstellen dat de mens verwant was aan de aap. In een aantal spotprenten werd Darwin voorgesteld als een aap met een mensengezicht.

De evolutiegedachte was vooreerst in tegenspraak met een letterlijke interpretatie van het boek *Genesis*, het eerste boek in de Bijbel, dat stelt dat God de aarde schiep in slechts zeven dagen. Verder zouden de mens en de aap verwant zijn en beiden ontstaan zijn uit gemeenschappelijke voorouders, als resultaat van natuurlijke mechanismen. Niet dus door één of ander goddelijk ingrijpen. Gezien de anatomische verwantschap van de huidige mens met de grootste apen: de chimpansee en de gorilla, is zijn oorsprong ook in Afrika te zoeken. Onder meer de bekende Richard Leakey deed hierover onderzoek in de slenken van Tanzania, waar nog steeds zeer oude menselijke fossielen gevonden worden. Sindsdien heeft de evolutietheorie belangrijke ontwikkelingen doorgemaakt, onder meer door nieuwe inzichten op het gebied van de moleculaire genetica en de moleculaire biologie. De mens heeft duidelijk een onbetwistbare en zeer lange evolutie.

P. Bastiaansen, *De bezem van Richard Dawkins*³, staat stil bij R. Dawkins, *Unweaving the Rainbow*⁴ (De regenboog losmaken) R. Dawkins (1941/...) docent te Oxford, is een evolutiebioloog en een populairwetenschappelijk schrijver. Hij verdedigt de evolutietheorie van Darwin, die volgens hem het leven afdoende verklaart zonder de noodzakelijkheid van een goddelijk ingrijpen. Hij is een uitgesproken atheïst en kamt genadeloos gelovigen, aanhangers van New Age en van het paranormale af als infantiele mensen. Voor hem is er tussen hemel en aarde enkel wat de louter natuurkundige wetenschappen vaststellen. Zijn werk is bedoeld als “de bezem” die alles wat niet-wetenschappelijk is, van de tafel veegt.

Voorstanders van Dawkins stellen dat zijn boeken er sterk toe bijgedragen hebben om “de mythes van de godsdiensten te doorprikken en het belang van Darwin te onderlijnen”⁵.

Bastiaansen aanvaardt niet dat Dawkins op vragen buiten de natuurwetenschappen niet ernstig ingaat. Zo bijvoorbeeld op het probleem van de dood. Dawkins wordt dogmatisch, mist tolerantie en respect en irriteert door het “Oxford-toontje”. We spraken al eerder van een ideologische vorm van wetenschap (1.4.1.) die meent dat haar domein het geheel van de werkelijkheid betreft. Deze ideologische visie op wetenschap staat tegenover een methodische vorm, die haar grenzen wel beseft.

Ook de Engelse kosmoloog Stephen Hawking (1942/2018) zegt dat de verhalen over een hemel of leven na de dood louter sprookjes zijn voor mensen die bang zijn om te sterven. “Er is helemaal niets na de dood” zo meent deze kosmoloog en natuurkundige in een interview met *The Guardian*⁶. “Ik beschouw de hersenen als een computer. Die stopt ook met werken als een van zijn onderdelen stuk is. En er is evenmin een leven na de dood voor computers die stuk zijn, wat angstige mensen mogen beweren”, aldus nog Hawking. Dawkins en Hawking situeren zich met zulke uitspraken duidelijk in de ideologische vorm van wetenschap.

De mens, biologisch gesitueerd

Iets van onze hele biologische evolutie, van het prille ontstaan van het leven tot onze huidige situatie, dragen we mee in onze genen. De vrucht in de moederschoot doorloopt op een versnelde wijze een aantal van deze ‘atavistische’ of ‘erfelijke’ stadia. Zo verschilt een pas bevrucht menselijk embryo nauwelijks van dat van een vis of van een zoogdier. Sommige

biologen stellen dat men met de huidige technologie de evolutionaire groei van bijvoorbeeld een embryo van een rat kan stoppen. Het dier-in-wording is dan nog niet echt een rat maar een dier dat evolutionair gezien aan de rat voorafgaat. Dat nog niet volledig ontwikkelde embryo laat men dan volwassen worden. Zo verkrijgt men een primitievere vorm van ratachtig leven. Met andere woorden, men zou zo een verre voorvader van de huidige rat opnieuw tot leven kunnen brengen. Experimenten in die zin gebeuren in een aantal laboratoria.

Een menselijk embryo groeit doorheen een verbazingwekkende reeks specialisaties uit tot een menselijk wezen, tot een volwaardig lid van de ‘homo sapiens’, de ‘verstandige mens’. En om het rijtje van zijn oorsprong te vervolledigen: De moderne mens evolueerde 200 000 jaar geleden in Afrika als soort uit het geslacht der homo of mensen en deze op zijn beurt uit de familie der Hominidae of mensachtigen. Deze laatste behoort tot de orde der primaten, de klassen der zoogdieren, de stam der chordata of gewervelden, als een onderdeel van het rijk der animalia of dieren. Of in omgekeerde volgorde: de mens kan biologisch steeds nauwkeuriger gesitueerd en gedefinieerd worden als volgt: een dier, gewerveld, zoogdier, primate, mensachtig, mens.

De astronomische, geologische en biologische evolutie wordt algemeen als een niet te ontkennen materieel feit beschouwd.

Het leven: een kwalitatieve sprong of een geleidelijke overgang?

Eeuwenlang dacht men dat het leven vanzelf ontstond uit het levenloze. Men spreekt van een “generatio spontanea”, van een spontaan tot leven komen. De Franse scheikundige en bioloog Louis Pasteur (1822/ 1895) bewees dat het leven niet ontstaat uit dode materie. Hij is de stichter van de microbiologie en heeft de eeuwenoude gedachte dat er een geleidelijke overgang was tussen dode en levende materie trachten te weerleggen. En met succes. De hele wetenschappelijke wereld was er sindsdien van overtuigd dat de anorganische en de organische natuur door een kloof gescheiden zijn.

De recente moleculaire biologie heeft echter de theorie van een kwalitatieve sprong van niet-levend naar levend afgezwakt en lijkt een nieuw opgevatte “generatio spontanea” niet uit te sluiten, zodat wel van een geleidelijke overgang kan gesproken worden. Zo bewees de Amerikaanse bioloog en chemicus Stanley Miller (1930/2007) dat organische verbindingen kunnen ontstaan door eenvoudige anorganische processen. Hij stelde gassen bloot aan ultraviolette straling en aan elektrische ontladingen en verkreeg zo aminozuren, de bouwstenen van het leven. Iets wat zich ongeveer vier miljard jaren geleden in de natuur ook heeft voorgedaan. En verder ontdekte de Amerikaanse scheikundige Kary Mullis (1944/...) in 1983 hoe men stukjes DNA onbeperkt kan vermenigvuldigen. DNA of desoxyribonucleïnezuur is een basisstof van al wat leeft. Onder meer deze beide experimenten tonen aan dat scheikundige processen tot op een zekere hoogte het leven mee beheersen. Er is een grens tussen wat leeft en wat niet leeft, maar ze is lang niet meer zo duidelijk als Pasteur ze in zijn tijd stelde. Waar en hoe ze gesitueerd moet worden, als een kwalitatieve sprong of als een geleidelijke overgang, dat is nog helemaal niet duidelijk.

Het leven omvat heel wat meer dan enkel maar ‘genen’.

Bij de evolutie van de mens als biologisch wezen wordt door sommigen een sterke nadruk gelegd op de erfelijke aanleg. Dit is onder meer het geval in nazistische kringen. Men meent hierbij dat sommige rassen beter zijn dan anderen, wat kan leiden tot een verheerlijking van een soort Übermensch en een vorm van racisme. Denken we onder meer aan de etnische zuiveringen en de vernietiging van afgewezen mensen in concentratiekampen. Anderen minimaliseren die erfelijke aanleg en beklemtonen dan weer de invloed van het milieu. Zij

stellen dat het menselijke gedrag in hoofdzaak bepaald wordt door de omgeving, de opvoeding en het maatschappelijk leefmilieu.

De stormachtige ontwikkeling van de genetica en het doordringen in de structuur van het menselijke genoom tijdens de laatste decennia vestigden opnieuw de aandacht op het belang van de erfelijke aanleg. Zoals bekend is het gen de drager van de erfelijke eigenschappen binnen iedere celkern. De totaliteit van de genen in het chromosoom van de enkeling maken de structuur uit van het genoom. In sommige biologische middelen heerst er een rage op het gebied van genetica. Men wil bijna alles met de werking van genen 'verklaren'. Zo stellen sommige gedragsbiologen dat onder meer het intelligentiequotiënt, homoseksualiteit, agressie, crimineel gedrag, aanleg tot alcoholisme, depressie en schizofrenie genetisch bepaald zijn. Het menselijke gedrag wordt zo in hoofdzaak gedetermineerd door de genen. Wat tot een vorm van fatalisme kan leiden. Men beweert onmachtig te zijn, want het zit nu eenmaal in de eigen genen.

A. Vos, *Paresseux, malchanceux, gourmands, cessez d'accuser vos gènes*⁷, (Luie, ongelukkige, hebzuchtige, hebzuchtige, stop met je genen de schuld te geven), betreurt een aantal foutieve en misleidende berichten terzake. Zo vermeldde een persbericht in 1995 dat er een gen ontdekt is dat mannelijke vliegjes (*Drosophila melanogaster*) homoseksueel maakt en dat een lange sequentie van het DNA, het chromosoom 11, gemakkelijker bij nieuwsgierige mensen wordt aangetroffen. De Italiaanse tv meldde in 1997 zelfs dat vorsers een gen van de tegenslagen hebben gevonden. Ernstige wetenschappers wijzen er echter op dat genetische kentrekken niet het resultaat zijn van één enkel gen, maar dat het gaat om een samenspel van soms duizenden genen. Wat het gedrag betreft is het evident dat, indien genen een rol spelen, zij verre van alles verklaren. De maatschappelijke omgeving, de opvoeding en de individuele geschiedenis, zij spelen allen een eersterangsrol. Zo is het voor velen duidelijk dat een groei tot een gewetensvol mens heel wat meer en heel wat anders vereist dan slechts genen die gewoon biologisch verder evolueren.

H. Ponchelet, *Plantes (Et pourtant elles s'adaptent)*⁸ (Planten (en toch passen ze zich aan)), brengt verslag uit van een aantal experimenten aan de Universiteit de Rouen, Frankrijk. Daar toonde men aan dat vlas zich aan een nieuwe omgeving bijzonder goed aanpast. Zelfs zo dat dezelfde planten, die in andere omgevingen groeiden, foutief als andere ondersoorten werden geklasseerd. De botanici werden door het verschillende uitzicht gewoon misleid. Ponchelet stelt dan ook dat het gen niet de absolute alleenheerser is. Ook het milieu heeft een zeer duidelijke invloed. Planten ontwikkelen zich wel volgens de eigenschappen van hun chromosomen, maar hun ontwikkeling hangt nog meer af van de signalen die zij opvangen vanuit de omgeving. Men kan zich hierbij de volgende vraag stellen: indien planten daartoe in staat zijn, wat belet ons dat van te veronderstellen dat dit eveneens voor dieren en mensen geldt? Ook een dier en een mens kunnen dan wellicht een passend en zinvol antwoord vinden uit prikkels van de omgeving. Maar zo een levendige interactie overstijgt dan wat alleen maar als erfelijk materiaal in de genen aanwezig is.

5.1.2. De sacrale evolutie Scheppingsmythen

Richten we onze aandacht, na de profane evolutie, op de sacrale. Zowat alle religies over de hele aardbol hebben hun scheppingsverhalen als 'verklaring' van het ontstaan van al wat 'is', eventueel als motivering voor een aantal religieuze gebruiken.

Een Pygmeeënmythe

P. Schebesta, *Oorsprong van de godsdienst*⁹, schrijft: Wijd verspreid zijn de oertijd-mythen die ons schilderen hoe het hoogste wezen de mensen onsterfelijkheid gaf of aanbood. Zij vertellen ons ook hoe de eerste mensen met de schepper op vertrouwelijke voet stonden en in een paradijselijke toestand leefden. Dit duurde slechts tot zij een gebod van het hoogste wezen overtraden. Er had een misstap, een fout, plaats, die tot gevolg had dat de schepper zich terugtrok en er ziekte, lijden en dood over de mensen kwamen.

Schebesta geeft een Pygmeeënmythe als concreet voorbeeld: God schiep, met behulp van de maan, de eerste mens, Baatsi, en zette hem op aarde. Zijn lichaam kneedde hij uit leem, legde er een huid omheen en goot er bloed (opm.: als symbool van levenskracht) in. Toen Baatsi begon te ademen, fluisterde God hem in het oor: “Je zult kinderen voortbrengen, die het woud bevolken. Maar leer uw kinderen mijn gebod en zorg ervoor dat zij het ook aan hun kinderen leren: van alle bomen mag je eten, maar van de tahoeboom niet”. Baatsi bracht vele kinderen voort, leerde hun het gebod van God en trok zich toen bij God in de hemel terug (opm.: de ‘deus otiosus’, zie 3.3.1.). De mensen hielden zich aan de traditie van Baatsi. Op zekere dag echter verlangde een zwangere vrouw, door een onweerstaanbare eetlust aangegrepen, naar de mooie vrucht van de tahoeboom. Haar man trachtte haar tot andere gevoelens te brengen, maar zij bleef zo hartstochtelijk smeken dat haar man ten slotte het woud in sloop en heimelijk een vrucht plukte. Vlug schildte hij ze en stopte onderweg de schillen zorgvuldig weg om niet verraden te worden. Maar de maan (opm.: het alziende oog van God) had het gezien. Zij gaf het door aan God: “De mens die Gij geschapen hebt, heeft uw gebod overtreden. Hij heeft van de tahoeboom gegeten”. God was zo verbolgen dat hij deze ongehoorzaamheid strafte met de dood. Tot zover deze mythe.

De Bijbelse schepping

Ook in *Genesis*, - ‘genese’ betekent ‘ontstaan’ - het eerste boek van de Bijbel, lezen we een scheppingsverhaal, dat we hier verkort weergeven. Het vangt aan met de woorden “In het begin schiep God de hemel en de aarde”. De schepping wordt er verhaald in zeven dagen. Zo schiep God de eerste dag het licht, de tweede dag scheidde Hij de hemel van de aarde. De derde dag scheidde Hij het water van het land, en op het land liet Hij allerlei gewassen groeien. De vierde dag schiep Hij de sterrenhemel, de vijfde dag bevolkte Hij de zeeën met vissen en het land en de lucht met allerlei vogels. De zesde dag was het de beurt aan de overige dieren, en aan de mens. Hij schiep de mens “naar Zijn beeld”. Toen was de schepping voltooid. En de zevende dag rustte God. Nadien verhaalt de Bijbel over de zondeval van Adam en Eva, waar Eva, verleid door de slang, eveneens van de verboden vrucht at. Dit leidde ertoe dat ze uit het paradijs werden verdreven.

Het blijft merkwaardig dat mythen van verschillende culturen, zoals de pygmeeënmythe en het verhaal van de zondeval in de Bijbel, toch zoveel gelijkenis kunnen vertonen.

Creationisme

Het mag wellicht verbazen dat sommigen het wetenschappelijke feit - en feiten liegen niet - van de evolutie ontkennen. Onder meer het zogenaamde creationisme ontkent deze evolutie. Creationisme is de meestal religieus geïnspireerde opvatting dat het universum en de aarde met hierop alle leven, ontstaan zijn door een scheppingsdaad van ‘een schepper’. Deze schepping ziet men als een vrij plotseling en éénmalig materieel gebeuren. Dit wil zeggen dat men in het direct scheppen van materiële werkelijkheden ‘in deze wereld’ gelooft, waarbij een geleidelijke evolutie zoals de wetenschap die aantoonde, ontkend wordt.

Zo kan men vanuit het creationisme, naast het scheppingsverhaal beschreven in *Genesis*, nog een aantal andere Bijbelse teksten naar de letter interpreteren. We lezen in *Jozua*, één der boeken van het oude testament (10:12/13): Op die dag heeft Jozua tot de Heer gesproken en

heeft de Heer gezegd: “Zon, sta stil boven Gibeon, en jij, maan, boven Ajjalons dal. En de zon stond stil en de maan bleef staan, bijna een hele dag.”

Genesis 6:9; 25:9 en 37:2 geven verder een zogenaamde genealogielijst, een lijst van de opeenvolgende generaties vanaf Adam tot Abraham. Hieruit trachtten sommigen de ouderdom van de aarde te berekenen. Als het aantal generaties vanaf de schepping tot en met Christus bekend is en men de gemiddelde tijd kent die nodig is om een nieuwe generatie te vormen, dan is de vermenigvuldiging vlug gemaakt. Men concludeerde hieruit dat de bewuste schepping slechts een paar duizend jaar geleden kon hebben plaats gehad.

Een controverse

Het verschil in mening tussen de aanhangers van de evolutieleer en van het creationisme blijft tot op onze dagen voortduren. Zo stelt een aantal professoren dat het creationisme geen wetenschappelijke materie is en dus ook niet tijdens de wetenschapslessen kan gegeven worden. Aanhangers van het creationisme trekken de evolutietheorie van Darwin in twijfel en geloven dat God de aarde heeft geschapen. De wetenschappers vinden dit niet kunnen. Ze benadrukken dat ze zich niet verzetten tegen godsdienst, maar dat er een duidelijk onderscheid moet bestaan tussen wetenschap en geloof. Het creationisme in wetenschapslessen aanhalen, kan dus niet, zeggen ze. De proffen kruipen in de pen nadat de Raad van Europa met veel moeite een resolutie over de gevaren van het creationisme heeft goedgekeurd. De resolutie kant zich tegen het onderwijzen van het creationisme, zowel als wetenschapsvak, als binnen elk ander vak, tenzij godsdienst. Tegen het initiatief van de Raad van Europa kwam veel protest, vooral uit landen waar godsdienst nog een grote rol speelt, zoals Polen en Italië. Maar ook Vlaanderen kent zijn voorstanders van het creationisme. Onder meer in de VS, laait de discussie hierover hoog op.

Een mythe

Mythen zijn de eeuwige bron waaruit heelal, wereld en mensheid voortkomen. Een mythe is een aspect van de archaische of aloude wijsheid. Ze is een sacraal verhaal en wel over een voorbeeldige goddelijke daad, gesitueerd ‘in principio’, “in den beginne”, dit is vooraleer de eigenlijke geschiedenis van de mens een aanvang neemt.

Het toonbeeld dat in de mythe wordt weergegeven, is met fijnstoffelijke energie, met ‘heiligheid’ geladen en de gelovige die ze imiteert, deelt in de macht ervan. Daarom worden ze bij herhaling ook verteld en uitgebeeld als een ‘eeuwige’ bron van energie. Een welbepaalde goddelijke daad wordt in een wereld- en levensbeschouwelijke context gesitueerd, sacramenteel tegenwoordig gesteld en in het verhaal zelf uitgebeeld.

Wie b.v. zaait in navolging (imitatie) van een goddelijke heilbrenger, die ooit - in den beginne - een reddende plant invoerde, neemt aan de hierdoor gegenereerde ‘heiligheid’ deel (participatie) en zal zijn of haar kansen op een gelukte oogst doen toenemen. Telkens men zaait, betreft men er de specifieke mythe bij. Elk zaaien wordt dan ook gezien als een toepassing van “de algemene regel”, die deze mythe eigenlijk is.

Elke mythe geeft een ‘diepere’, een ‘hogere’ zin aan vele daden van het dagdagelijkse leven. De mythe heeft als doel instellingen, gebruiken en sociale handelingen te legitimeren, te verantwoorden, en dit juist door naar een oorspronkelijk en hoogst eigen verleden terug te wijzen. Wie de mythe in het praktische geloof beleefd (“het levende, niet het dode geloof”), vertrouwt erop dat de toekomst mee bepaald, ‘gesticht’ wordt door die imitatie en participatie.

Wanneer gezegd wordt “in den beginne”, dan betekent ‘begin’ een boventijdelijke oorsprong, die voor, gedurende en na de herhaling ervan in het dagdagelijkse leven blijft bestaan. Onze oudere generatie is nog vertrouwd met de zogenoemde ‘heilige’ of ‘gewijde’ geschiedenis die de rijkdom van de heilsgebeuren samenvat. Hierin is de H. Drie-eenheid de

grote, alomvattende ‘oorsprong’. Zij was “in den beginne”, zij “is ook nu” en “zal altijd zijn”, als het grote ‘begin’, als de oorsprong en dus ook grondslag. Dat wordt telkens opnieuw verwoord in het bekende: “Eer aan de Vader en de Zoon en de heilige Geest, zoals het was in het begin en nu en altijd, in de eeuwen der eeuwen”.

Alle dagdagelijkse daden van de gelovigen - indien ze zoals al aangehaald, in een levend, niet in een dood geloof worden gesteld - zijn een imitatie van de scheppingsdaad van de H. Drie-eenheid, en meteen een participatie eraan. Dit geeft aan ons leven een diepere en een hogere zin. Zo wordt de hele gewijde geschiedenis gefundeerd.

Zonder inzicht in het wezen van ‘heiligheid’, begrepen als effectief vaststelbare krachtwerking vanuit ‘de andere wereld’, is de mythe zinloos. Zij staat dan ook in de archaische religie en occultisme centraal. Zij is er ook het grote probleem van, want sinds de oude Griekse wijsbegeerte, is ‘rationaliteit’ begrepen als het doorzetten van de rede, de ratio of logos, op grond van zintuiglijke ervaring, de dominante van ons denken en leven. Wie dus de mythische gegevens herleidt tot het louter menselijke, of ze slechts ziet als verpersoonlijkingen van natuurkrachten, doet volgens de aloude wijsheid, tekort aan haar werkelijkheidswaarde. Men gaat dan uit van menselijke projecties en symbolisering. De mythe wordt herleid tot iets wat ze niet is. Men komt zo niet verder dan de eigen vooropstellingen, waarbij het echte gegeven: het “eigenlijke onherleidbaar mythische” niet eens gevat wordt. Om het met de woorden van St.- Augustinus te zeggen: “Bene currunt sed extra viam”; men loopt goed, maar naast de renbaan. Men denkt naast de werkelijkheid.

Gaat men b.v. in de Bijbel na dat God de eerste dag het licht schiep, en slechts de vierde dag de sterrenhemel, en dus ook de zon, mag het al onmiddellijk duidelijk zijn dat de schrijver van dit verhaal geen feitelijk verslag weergeeft en dus geen wetenschappelijke bedoelingen kan gehad hebben. Het hele verhaal is een ‘mythe’, geen ‘gefantaseerd’ verhaal, maar, zoals gezegd, een verhaal dat handelt over energieën en krachten vanuit “de andere wereld” en dit ter verklaring van werkelijkheden, gebruiken en overtuigingen “in deze wereld”. De scheppingsmythe ‘verklaart’ sacraal het ontstaan van de wereld.

De mythe van de oorsprong van een plant of van een mens vertelt ons hoe de plant of de mens tot bestaan is gekomen. Zo ook met de mythe van de dood, van het vuur, van een instelling of één of andere landbouwtechniek. Er doet zich in de mythische tijd een gebeurtenis voor, die in de profane tijd iets nieuws doet ontstaan. Wie de mythe los van haar magisch kader ziet, duidt ze foutief.

De Amerikaanse godsdiensthistoricus Mircea Eliade (1907/1986), *La poursuite de l'absolu*¹⁰ (Het streven naar het absolute), verduidelijkt. “Alles wat men vroeger deed, of het nu landbouw of nijverheid betrof, of als men iemand wilde genezen, had als model de schepping van de wereld. Men stelde zich hierbij steeds de vraag hoe de wereld met alles waaruit hij bestaat, tot ontstaan is gekomen. En dit niet allen in theorie, maar ook in zijn praktische toepassingen.

Zo begon in Tibet een lama-geneesheer een zieke te genezen door eerst de scheppingsmythe te reciteren, vervolgens de mythe van de oorsprong van de ziekte en tenslotte nog de mythe van de eerste sjamaan die de betreffende ziekte als allereerste ooit genas. Zo wordt de patiënt in de aanvang van de tijd gesitueerd, nog voor de eigenlijke materiële schepping. De traditionele genezer voert zo niet echt een ‘herstelling’ door, want daarvoor juist heeft hij geen model, geen mythe. Hij verzekert zich van een goed resultaat door bij elk probleem als het ware de wereld opnieuw en vanuit de oorsprong te scheppen”.

Tot zover Eliade.

Vergelijken we deze werkwijze enigszins met het terug operationeel maken van een programma op een computer, dat besmet werd door een virus. De meest efficiënte remedie is het programma niet te herstellen maar het helemaal opnieuw te installeren.

Een aantal gebeden spreken ook in deze zin. Laten we vooruitlopen op het laatste hoofdstuk over het bovennatuurlijke en het gebed (3.3.) en verwijzen naar het gebed van de Vaders van de Oosterse Kerk. Zij spreken alsof de Menswording van Jezus in de schoot van Maria ipso facto de hele schepping met terugwerkende kracht verheerlijkt vanaf het allereerste begin, vandaag, tot een oneindige toekomst, tenzij men dit aanbod van bovennatuurlijke levenskracht weigert.

Paul Ricoeur, *Finitude et culpabilité*¹¹ (Eindigheid en schuldgevoelens), verwoordt het zo: “Vandaag verstaat de godsdienstgeschiedenis de mythe niet als een fictieve verklaring van een gebeuren via beelden en een gefantaseerde vertelling, maar als een verhaal met een traditionele waarde. De mythe heeft het over gebeurtenissen die zich aan het begin der tijden afspeelden en die de bedoeling hebben een ritueel gebruik te stichten, te verantwoorden en in rituelen te actualiseren. De mythe verklaart en geeft de mens zijn plaats in deze wereld.

Omdat de moderne en postmoderne mens zich niet langer aangesproken voelt door de begrippen “mythische tijd” en “mythische plaats” vindt hij in de mythe niet langer een verklaring van gebeurtenissen of een verantwoording van rituelen.

Het zogenaamde de- of ontmythologiseren (1.4.4.) heeft juist als thema de mythe van haar etiologie, van haar mythische ontstaansgeschiedenis, te ontdoen. Maar dan verliest ze ook haar verklarende (en energetische) waarde. Ze verantwoordt dan niet langer het bestaan van de wereld of van de traditionele rituelen en maakt dat de binding van de mens met het sacrale verloren gaat. Het ‘re.ligere’ slaat dan om in een ‘nec.ligere’: dat wat men niet mag verwaarlozen, wordt toch niet langer in acht genomen. Zo verliest de mythe al haar fijnstoffelijke energie en wordt ze letterlijk ontkracht.

Wie vanuit een nominalistische visie de sacrale wereld ontkent, vindt de mythen uiteraard reine onzin. Darwin meende dat in de evolutie heel wat toevallige factoren een bepalende rol spelen. Voor de religieuze mens ligt dat uiteraard heel anders: voor deze laatste is het leven het resultaat van een doelbewuste schepping. Verdiepen we ons daarom in het verloop dat men ‘toeval’ noemt.

Het toeval

Dat het toeval in het leven een ingrijpende rol zou spelen, wordt door een aantal mensen aanvaard, door een ander aantal echter met klem weerlegd. Laat ons hier even op ingaan. Beginnen we met een voorbeeld. Een trein die gemiddeld 100 km per uur rijdt, zal bij een normaal verloop en na een uur rijden, 100 km verwijderd zijn van de plaats van vertrek. Dat is voorspelbaar en dus helemaal geen toeval. Verbreden we dit eenvoudige voorbeeld met een tweede. Stellen we ons een blok ijs voor die aan de Noordpool van een gletsjer afbreekt en in de oceaan begint af te drijven. Men zou nu, indien men over alle noodzakelijke en voldoende gegevens beschikt, zijn baan kunnen berekenen en zulks vanaf het afbreken van de gletsjer totdat hij helemaal gesmolten is. We denken dan onder meer aan zijn gewicht, de windrichting, het zoutgehalte van het water, de temperatuur van het ijs, van het water, van de lucht, de golfstroom, de aardrotatie, de stand van de maan...

Laten we, samen met de ijsberg, eveneens een schip vertrekken, bijvoorbeeld in Southampton, en wel op 15 april in 1912, en noemen we dat schip ook nog de ‘Titanic’. Van deze oceaanreus kan men eveneens de route berekenen indien men weer alle mogelijke factoren kent: de kracht van de motor, de golfstromen, de weersgesteldheid, de stand van het roer, de te varen koers van vertrek tot eindbestemming, enzovoort. We kunnen de aanvaring van het schip met de ijsberg een toeval noemen. Dat doen we dan omdat het vanuit ons beperkt standpunt echt toevallig lijkt. Wij beschikken inderdaad niet over alle, maar dan ook alle vereiste gegevens.

Objectief gezien spelen die, buiten ons weten dan, allemaal wel een rol. Wie over al deze informatie zou beschikken, maar dat is een mens zelden gegeven, merkt dat de aanvaring wel moest gebeuren. Daarom is het in het geheel van de werkelijkheid geen toeval dat het rampzalig afliep, maar wel een noodzaak. Net zoals de trein in het eerste voorbeeld op tijd moest aankomen. Wij noemen de aanvaring echter een toeval omdat wij vanuit ons erg beperkt gezichtspunt niet alle noodzakelijke en voldoende voorwaarden die tot de aanvaring leidden, kennen. Zo te zien lijkt een toeval een interpretatie van ons, om een ons onbekende samenloop van omstandigheden weer te geven, maar is het wezenlijk een gedetermineerd proces. Objectief gezien, ontologisch, in het geheel van de werkelijkheid geduid, bestaat toeval dan ook niet.

Praktisch gezien zijn er echter zoveel, zo ontzettend veel elementen, bekende en onbekende, die op ons inwerken en die een invloed op onze zijnswijze en op ons doen en laten hebben. Genetische factoren, milieufactoren, psychologische factoren, ook heel wat onbewuste en zelfs onderbewuste factoren geven mee richting aan ons leven. Dat raakten we eerder al aan (2.5). Onze genen en onze erfelijkheid spelen een rol, maar ook het milieu waarin we opgroeien. “*Les enfants sauvages*” (Kinderen in het wild) (3.3.3.) zijn de tragische getuigen van een leven zonder enig menselijk contact. En verder zijn er de talrijke invloeden die we zelf veroorzaken, maar die we ook van anderen ondergaan. Zo ontzettend veel geschiedt inderdaad buiten ons bewust weten om, zodat heel wat in het leven ons als een toeval overvalt.

Was voor Darwin het aandeel van het toeval in de evolutieleer zeer groot, toch ziet de religieuze mens, in het zich ontwikkelen der diverse levensvormen, een sacrale ingreep. Hogere dan profane werkelijkheden zijn hier voor hem aan het werk. En dat leidt ons haast naadloos tot ons volgende thema: de zogenaamde platonische ideeën. Ook daarover een woord in wat volgt.

Het beginsel van voldoende reden of grond.

De ramp met de Titanic lijkt ons een toeval omdat we niet vertrouwd zijn met het verloop van de ijsberg. Kennen we van een complex gebeuren echter alle, maar dan ook alle verlopen, dan zien we in dat er van een toeval geen sprake meer kan zijn, wel van een noodzakelijk gebeuren. In het geheel van de werkelijkheid wordt het dan een gedetermineerd proces: “het moet zo aflopen”. Zoals gezegd zijn onze beperkte menselijke inzichten meestal totaal ontoereikend om deze verlopen in al hun bijzonderheden te kennen en te voorzien.

Illustreer we dit beginsel van voldoende reden of grond ook nog als volgt. Een mens beklimt een rots, stoot hierbij tegen een steen die naar beneden rolt en heel wat lager een tweede steen aanstoot. Beiden ondergaan het gebeuren eerder passief. Maar kijk, die eerste steen rolt nog iets verder en komt op een ontluikend plantje terecht. Dat zal echter heel anders reageren dan die vallende steen en zal trachten om naast die steen verder te groeien. De

voldoende reden om van groeirichting te veranderen, of zeggen we: het determinisme dat die plant nu aan de dag legt, is geen ‘fysisch’ determinisme meer zoals bij de aangestoten steen, maar is veeleer een ‘biologisch’, een ‘plantaardig’ determinisme. Dat een plant anders reageert dan de steen merken we b.v. ook al aan zijn verhouding t.o.v. de gravitatie. Een steen valt, een plant groeit tegen de gravitatie in. Keren we terug naar de vallende steen. Hij zou in zijn valbeweging ook een dier kunnen treffen. Dat dier zou hierop met een vluchtreflex kunnen anticiperen. Men kan dat een ‘gedetermineerd’ gedrag noemen, maar toch reageert het dier heel anders dan de steen of de plant. De vallende steen kan tenslotte ook op een mens terecht komen. En die zal nog anders reageren.

Hiermee is duidelijk dat “de vrijheid” waarover levende wezens, planten, dieren, mensen, beschikken, geen ‘wilde’ vrijheid is. Men doet niet iets ‘zomaar’, totaal zonder reden. Elke reactie heeft een voorgeschiedenis. Elke zogezegd ‘vrije’ act is gebonden aan een reden. Men reageert op iets of iemand op een welbepaalde manier, en dit uit angst, om een gevaar te vermijden, uit verplichting, uit gewoonte, omdat men iemand graag (of niet graag) ziet... Dat zijn allemaal redenen of gronden om te doen wat gedaan wordt. Een act van “pure vrijheid” een act die geen reden kent, bestaat gewoonweg niet. Alles heeft zijn reden en dat wordt verwoord met het beginsel van voldoende reden of grond.

Gaan we in onze redenering nog een stapje verder en letten we vervolgens op de structuur van een verhaal. Heeft men minstens twee gebeurtenissen die elkaar opvolgen en in de tijd nabij zijn, dan heeft men een verhaal.

Nemen we opnieuw de zin: “Een mens beklimt een rots en stoot hierbij tegen een steen die naar beneden rolt en op een andere steen, een plant of een mens terecht komt”. Deze ene zin vertelt ons een kort verhaal. Het principe van voldoende reden of grond zegt dat als een verhaal zinnig of rationeel moet zijn, het vervolg in het voorteken een reden moet hebben. De reden dat er een steen naar beneden rolt, ligt in het voorteken, in het feit dat de klimmer er tegen stoot. De voorgeschiedenis van de mens – het klimmen – samen met de voorgeschiedenis van de steen – het aangestoten worden – vormen het summiere verhaal.

We kunnen dit verhaal nu omvormen tot een sprookje. We krijgen b.v. zoiets als: “Hij beklom de rots, stootte tegen een steen en kijk, plots veranderde die steen in een mooie prinses”. Het is overduidelijk: het ontstaan van de prinses heeft helemaal geen voldoende reden of grond in het aanstoten van die steen.

Prinsessen ontstaan niet uit stenen, elders worden pompoenen geen koetsen, kikkers geen prinses... Maar in een sprookje mag dat, sprookjes mogen nu eenmaal irrationele elementen bevatten.

Nu beweren een aantal befaamde wetenschappers als *J. Monod*¹², dat het leven per toeval ontstaan is uit dode materie. Eerst was er dan alleen maar dode materie. En daaruit, uit die dode materie, ontstond als vanzelf het leven. Maar dan heeft “het leven” helemaal geen voldoende reden van bestaan en kent het verhaal van Monod over het ontstaan van het leven een gelijkaardige structuur als het sprookje. In ‘wilde’ vrijheid, zonder voldoende reden of grond veranderde een steen in een prinses. In ‘wilde’ vrijheid, geheel zonder reden of grond, verandert dode materie in levende materie, in bezielde stof.

Als Monod, Darwin en vele anderen beweren dat het leven per toeval ontstaan is, dan vertoont hun verhaal een analoge structuur als b.v. de prinses die uit een steen tevoorschijn

komt. Lijkt het oorsprongsverhaal van de kosmos zoals de nominalistisch ingestelde wetenschap ons dat leert, dan niet veeleer op een groot sprookje – ook al tracht men het met ‘wetenschappelijke redenen’ te funderen?

Is voor zulke denkers de evolutie gesteund op toeval, toch ziet de religieuze mens, in het zich ontwikkelen der diverse levensvormen, een sacrale ingreep. Andere en hogere werkelijkheden zijn hier voor deze laatste aan het werk. Deze liggen buiten en boven de dode materie. Maar dat dode materie zichzelf tot leven zou brengen, dat lijkt veeleer tot de wereld van het sprookje te behoren. We komen er verder nog uitgebreid op terug. Een aanzet van dat hogere dat alle leven bezielt, vinden we reeds bij Plato en zijn ideeënleer. Lichten we dat toe in wat volgt.

De grotmythe

We verwijzen naar Plato, (-427/-347), de grootste filosoof van het Westen, en zijn boek *De staat*, dat de beroemde mythe van de grot bevat. De kern van deze mythe is het contrast tussen de vergankelijke wereld waarin de mens zich bevindt en de onvergankelijke wereld van de tijdloze en absolute ideeën. Zulke 'ideeën' of 'vormen' vertegenwoordigen de essenties van alles wat er bestaat. Met andere woorden: alles wat er in de materiële wereld bestaat, is een uiterst gebrekkige weergave van zijn of haar hoge idee. Laten we deze mythe samenvatten.

“In een grot bevinden zich gevangenen, die zo vastgeketend zijn, dat zij slechts de achterwand van de grot kunnen zien. Een intens licht buiten de grot verlicht deze wand. Net voor de ingang van de grot gaan mensen voorbij met allerlei voorwerpen. De gevangenen zien van dit schouwspel op de achterwand van de grot enkel de projecties en menen dat deze schaduwbeelden de ware werkelijkheid zijn. Als nu een gevangene zijn ketenen verbreekt en zich omdraait, kan hij ook in het licht kijken. Dit zal hem aanvankelijk verblinden. Geleidelijk zullen zijn ogen aan de nieuwe situatie wennen en zal hij steeds beter het verschil merken tussen de schaduwbeelden die hij tot dan toe voor de enige werkelijkheid hield, en de veel rijkere werkelijkheid buiten de grot”.

Platonische ideeën

Om deze wereld als een rijk van schaduwen te bestempelen moet Plato op één of andere wijze weet gehad hebben van een werkelijkheid die de dagdagelijkse in ruime mate overtreft. Hij zag, om in zijn woordgebruik te blijven, de samenhang en de gelijkenis tussen enerzijds het schaduwbeeld, deze aardse werkelijkheid, en anderzijds die hogere werkelijkheid buiten onze wereld die dat schaduwbeeld veroorzaakt. We zouden die overweldigende wereld, die van “al wat bestaat” schaduwen doet ontstaan, de wereld der platonische ideeën kunnen noemen. Zo beschouwd is een idee in de traditioneel platonische zin, helemaal geen menselijk begrip, maar geeft ze van alles wat bestaat het diepste wezen weer.

“Indien gij ooit die idee schouwt, dan zullen goud en praalkledij, alsook de mooiste knapen en jongeren u als een niets overkomen” aldus Plato. Blijkbaar heeft hij zelf iets van die ideeën aangevoeld, ‘geschouwd’ waardoor hij dan te kennen geeft over een zekere mantische begaafdheid te beschikken. Voor hem zijn ideeën, in zijn betekenis van het woord, ergens goddelijk, want de aardse dingen zijn opgebouwd naar een bovenaards en eeuwig model of toonbeeld. Dit model bezielt bovendien deze onderscheiden dingen met een fijnstoffelijke levenskracht zodat ze inderdaad een afspiegeling worden van dit buitenaards toonbeeld. Zonder deze modellen, en de energie erin aanwezig, zou de materiële wereld gewoon niet kunnen bestaan. We zouden kunnen stellen dat volgens deze visie alles - ook de mens - opgebouwd wordt naar deze ideeën.

H. von Glasenapp, *De niet-Christelijke godsdiensten*¹³, schrijft dat ook de Eskimo's, net als vele Indianen, Samoeden en Finnen, beweren dat ieder levend wezen, en ieder voorwerp een fijnstoffelijke afbeelding of schim, een onstoffelijke beeltenis, bezit.

Een idee "was, is, en zal zijn".

Al wat verwerkelijk of 'geconstitueerd' wordt, bestaat in die ideeënwereld reeds vooraf. Men zegt daarom van de Platonische ideeën dat ze 'preconstitutief' zijn, dat ze bestaan vooraleer de materiële dingen bestaan. Omdat ze niet alleen 'zijn' vooraleer de dingen bestaan, maar ook de verwezenlijkte dingen voortdurend tot 'leven' brengen, zijn ze niet alleen preconstitutief, maar ook constitutief. Hun werking was er niet alleen "in den beginne" maar ook nu, in het heden, en evenzeer zal die er nog zijn in de toekomst. Een idee "was, is, en zal zijn". De wereld der platonische ideeën is eeuwig.

Denken we bijvoorbeeld aan de cirkel. Elke aardse afbeelding ervan is onvolmaakt en een gebrekkige weergave van de idee 'cirkel' die echt bestaat, maar in een bovenzinnelijke wereld.

Zo is een tastbaar mineraal een eindige, misschien povere verwerking van de idee 'mineraal' die op alle feitelijke en mogelijke mineralen slaat, als samenvatting en ideaal ervan.

Of denken we aan de idee 'sneeuwkllokje'. Deze vormt alle aardse sneeuwkllokjes naar haar beeld en gelijkenis. Ofschoon alle sneeuwkllokjes van elkaar verschillen en een materiële en dus gebrekkige weergave zijn van de idee 'sneeuwkllokje', toch herkennen we ze als dusdanig omdat ze verwijzen naar eenzelfde bovenwerelds model.

Of houden we ons een paard voor ogen. In Plato's visie wordt ieder singulier paard of iedere groep paarden samengevat in de 'idee': 'paard'. Deze éne, enige, unieke, maar alle mogelijke exemplaren ervan omvattende idee beheerst het hele natuurproces. Waar bijvoorbeeld een paard in de moederschoot ontvangen wordt, daar werkt de idee 'paard' actief structurerend. Zo voor alle mogelijke paarden.

Zo is de idee 'huwelijk' universeel. Dat betekent dat alle mogelijke huwelijken erin worden samengevat. De idee 'huwelijk' is ook ideaal, zonder gebreken, gelukt en geluk stichtend. Het is zo een exemplaar dat verliefden voor zich zoeken. Maar de exemplaren zijn niet de idee zelf maar een afbeelding van de idee. De idee zelf wordt er nooit door uitgeput, want ze omvat een oneindig aantal exemplaren, maar reikt daar bovenuit. Terecht zegt Plato dat de idee door de geest gevat wordt en de afbeelding door de verbeelding of door de zintuigen. Dat is platonische ideeënleer.

Een idee was, is, en zal zijn. Een gelijkaardige uitdrukking die de eeuwigheid van de andere wereld en zijn ideeën beaamt, vinden we bijvoorbeeld in volgende kerkelijke formulering, die heel wat ouderen onder ons nog zeer vertrouwd in de oren zal klinken: "van in den beginne, nu, en altijd, en in de eeuwen der eeuwen".

Het edele juk

Men kent wellicht de oeroude spreuk: "het gelijke (het origineel) wordt door het gelijke (het model) gekend". Zo is het oog ertoe in staat de zon te kennen doordat het onder alle zintuigen het zuiverst de wezensvorm van de zon in zich draagt. Met andere woorden: de zichtbaarheid van de zon enerzijds en gezichtsvermogen van de ogen anderzijds, zijn op elkaar afgestemd. We stelden al eerder dat elk zintuig slechts dat deel van de werkelijkheid laat kennen, waarop het is afgestemd (4.1.1.). Twee dieren die eenzelfde juk dragen, voor de ploeg of kar, heten 'tweespan'. Men kan wat zichtbaar is, samen met het gezichtsvermogen, ook een juk, een tweespan, noemen.

Deze overdrachtelijke term gebruikt Plato eveneens om de gerichtheid van onze ziel met haar geest op de werkelijkheid te verduidelijken. Is onze geest als het gezichtsvermogen; de werkelijkheid is dan als datgene wat voor onze geest zichtbaar is. ‘Geest’ en ‘zijnde’ zijn als een juk of tweespan in hun samenhang. Het is een voorbeeld van harmonie of ineenvoeging, hier als “op elkaar afgestemd zijn”. Doorheen het exemplarische en materiële voorbeeld waarin de idee vevat zit, vatten we iets van de onstoffelijke platonische idee zelf. Via de materiële cirkel, het concrete sneeuwklompje en het voor ons zichtbare paard, begrijpt, ja ‘ziet’ onze geest de idee ‘cirkel’, ‘sneeuwklompje’ en ‘paard’. De objectieve idee is als een licht dat ons voorlicht, als een soort van inzicht dat ons helpt te begrijpen. De bestendige aanwezigheid van dat licht in ons, maakt juist dat wij de dingen kunnen kennen. Iets in ons is wezensgelijk aan wat buiten ons is. Dat wordt verwoord in de spreuk: “Het gelijke kennen door middel van het gelijke”. In het Latijn luidt het “*similia similibus*”.

Plato, *Der Siebente Brief*⁴ (De zevende brief), gebruikt in dit verband de term ‘lichtmetafysiek’. Hierbij heeft hij het over de ‘edele mensziel’. Het is dat deel in de mens dat niet streeft naar de zintuiglijke kant van wat bestaat, maar wel naar het “wezenlijke zijn”. Dat streven behelst volgens Plato de ware opvoeding. Hij zegt dat bij een aantal mensen deze verwantschap tussen de ziel en dat hoge licht al bestaat vanaf de geboorte. Maar indien dat niet het geval is - wat vaak voorvalt - dan is er volgens hem voorlopig met zo ‘n mens niet veel aan te vangen. De kerkvader Augustinus zal later ook van zulke mensen zeggen: “*Bene currunt sed extra viam*”; “zij lopen goed, maar naast de renbaan”.

Verwijzen we hier naar de presocratiekers (4.2.2.). Zij stelden dat alles wat bestaat, doordrongen is van een uiterst fijne, onzichtbare stof. De oergrond van alle bestaan was voor hen stoffelijk. Het begrip “radicale onstoffelijkheid” kenden ze nog niet. Later zullen Pythagoras en Plato dit verder uitwerken en beweren dat de basis van alle werkelijkheid wel onstoffelijk is. Meer nog, ze zullen leren dat alle bestaan “een eenheid vormt, en bovendien ook waardevol en goed” is. De oergrond van alles is ‘één’ omdat het op dat hoge niveau van werkelijkheid éénheid vertoont en dit omwille van samenhang en gelijkenis. Het is ‘waar’ omdat het objectieve waarheid bevat, en geheel onafhankelijk is van een kennend subject. Het bestaan is tenslotte ‘goed’ omdat het vatbaar is voor waardering. Negatief uitgedrukt: het zijnde is niet absurd, niet zonder zin, maar waardevol, hoe dan ook.

Vanuit religieus perspectief zien we dat er een rode draad loopt van de Griekse filosofie naar de komst van Christus en het godsbeeld van het nieuwe testament. De Helleense denkers vormen hierin een noodzakelijke schakel: de oergrond van het bestaan is meer dan grove materie, het is meer dan fijne stof, ja het is zelfs geheel onstoffelijk en heeft als eigenschappen o.m. eenheid, waarheid en goedheid, eigenschappen die in het christendom aan het hoogste wezen, aan God, worden toegekend.

Gods gedachten

Later zal Albinos van Smurna (+/- 100/170) inderdaad leren dat de Platonische ideeën de gedachten zijn van God, en dat ze dus goddelijk zijn. Al wat bestaat, heeft zo zijn “goddelijke idee”, ja daarmee ook zijn ‘godheid’. Zien wij een boom, dan weten wij dat in Gods geest die boom al “van alle eeuwigheid” bestaat. Zonder deze toonbeelden zou de materiële wereld er gewoon niet kunnen zijn. Wat zichtbaar is, was sinds de eeuwigheid onzichtbaar in Gods Geest aanwezig. Ook de Bijbel, *Hebr. 11:3* verwoordt deze gedachte: “Dankzij het geloof weten wij dat de werelden gevormd zijn door het scheppend woord van God”. M.a.w. wat men ziet, ontstaat uit wat men niet ziet”. *La Bible de Jérusalem*¹⁵, licht in een voetnoot deze tekst toe: “*Avant leur création, les réalités existaient en Dieu, de qui tout procède*”: “Vooraleer

ze geschapen werden, bestonden de werkelijkheden in God, die aan alles voorafgaat". Anders gezegd: de ideeën staan in verband met God, die ze als onderdeel van zijn schepping uiteraard ernstig neemt. Die godgegeven ernst der begrippen maakt er juist de heiligheid of onschendbaarheid van uit. God scheidt de wereld volgens zijn ideeën, op een geordende wijze en volgens objectieve begrippen. Hij legt, als gewetensvol wezen, zo die heiligheid en onschendbaarheid in zijn hele schepping. Men merkt de platonische gedachte, die nu gekerstend is.

Het wezen of de forma der dingen

G. Bolland, *W.F. Hegel's Encyclopädie der philosophischen Wissenschaften*¹⁶ (W.F. Hegel's Encyclopedie van de Filosofische Wetenschappen), zegt geheel in platonische geest: "Het begrip is dat wat in de dingen inwoont en waardoor zij zijn wat zij zijn. Een gegeven 'begrijpen', behelst meteen zich van het begrip ervan bewust worden." Een andere term voor "het begrip der dingen" is hun eigen 'forma' of wezenheid.

Datgene wat een 'forma' heeft, bezit dus ook zijn eigenheid, en wel dat domein uit het geheel van de werkelijkheid waarop het van toepassing is. Voor Plato zijn de ideeën voorafbestaand aan alle materiële werkelijkheid en bezitten ze een fijnstoffelijke levenskracht. Albinos zag ze als autonome ideeën van God, die heersen over een welbepaald domein van de werkelijkheid. Albinos stichtte hiermee het christelijk idealisme. Christelijk idealisme betekent hier het vooropstellen van het feit dat al wat bestaat in feite, al 'bestaat' in Gods geest. De ideeën zijn dan ook goddelijk. Zo beschouwd is de afstand tussen deze ideeën, de 'forma' of de toonbeelden en de diverse onderscheiden goden van de vele religies in principe niet heel groot. Elke idee staat voor, en hangt samen met een godheid, een wezen dat het terrein van de werkelijkheid waarop die welbepaalde idee slaat, beheerst. En dit al of niet in gehoorzaamheid aan de hoogste Schepper, God.

De patristiek (33/800), de filosofie van de 'patres', de kerkvaders, en de middeleeuwse scholastiek, (800/1450) de filosofie der kerkelijke theologen die in de 'schola', de kloosterscholen werd onderwezen, zullen de basisgedachte van Plato en Albinos overnemen. Ook voor deze beide filosofische strekkingen zijn de wezensvormen de gedachten van God. Ze zijn dus ook door Hem geschapen. Zulk een immateriële of onstoffelijke idee werkt fijnstoffelijk een 'gedachtevorm' uit, die op zijn beurt model staat voor de materiële en grofstoffelijke vorm. Het is in deze visie de geest die zich het lichaam bouwt. Niet omgekeerd. De mens bezit wel een lichaam, maar hij 'is' dat niet. In wezen is hij een onstoffelijke ziel.

Het nominalisme kent geen forma.

Eens de 'formae' (meervoud van 'forma'), gedefinieerd zijn als objectieve en onschendbare begrippen die de heiligheid van de werkelijkheid uitmaken, dan kan ook beter omschreven worden waarin het nominalisme juist verschilt van het platonische idealisme. De onschendbaarheid van het heilige houdt in dat deze formae wel kunnen, maar niet mogen geschonden worden. Maar dat is juist een keuze die in het nominalisme aan het autonome individu wordt overgelaten. Zolang onze cultuur het houdt bij individuele meningen, mist zij iedere ontologische basis. Ontologie houdt in dat de werkelijkheid de mening scheidt. Maar de werkelijkheid heeft voor de autonome mens geen eigen wezenheid. Zij is wat de mens daar zelf van maakt. In het nominalisme is het juist de mening die de werkelijkheid scheidt. De mening definieert de moraal. Er zijn geen objectieve werkelijkheden. Er is alleen werkelijk dat wat wij werkelijk noemen. Voor het nominalistische denken is ontologie een middeleeuwse en achterhaalde visie. De moderne nominalistische mens is de enige bron van

waardeoordeel. Er zijn geen algemeen geldige en objectieve werkelijkheden, dat is middeleeuwse ontologie, maar niets van deze tijd.

In een atheïstische wereld waar God niet bestaat, gaat er van de heiligheid der dingen ook geen normerende werking uit. Er is immers geen God, geen heiligheid, en dus ook geen objectieve, buiten de mens gesitueerde norm. “Indien God niet bestaat, dan is alles toegelaten”, zo stelt een extreem nominalisme het (3.2.). De dingen hebben voor de nominalist inderdaad geen ideële wezensvorm. Dan kan de mens eigenmachtig beschikken over de ernst en de heiligheid in de dingen, of liever, over de afwezigheid ervan. Begrippen zijn voor de nominalist niet meer dan namen, subjectieve gedachten, die men naar eigen goeddunken invult.

De oerplant

Rudolf Steiner (1861/ 1925), *Goethes Weltanschauung*¹⁷ (Goethe's levensvisie), begint zijn boek met een gesprek tussen W. von Goethe (1749/ 1832) en F. Schiller (1759/ 1805), beiden Duits classicistische dichters. Hun gesprek ging over de oerplant. Voor de ogen van Schiller tekende Goethe met enkele karakteristieke pennenstreken een schets van een plant. “Zo een plant moet toch bestaan”, zei hij, “waaraan zou ik anders kunnen zien dat deze of gene vorm een plant is, wanneer alle planten niet naar een bepaald voorbeeld zijn geschapen”. Schiller bekeek de vorm en zei: “Dat is geen ervaring, dat is een idee”. Goethe antwoordde: “Het is mij zeer welkom dat ik ideeën heb zonder het te weten en deze zelfs met mijn ogen kan zien”. Schiller vervolgde: “Hoe kan ooit een ervaring weergegeven worden met een idee. Want het bijzondere aan een idee is juist dat die nooit kan samenvallen met een ervaring”. Voor Goethe heeft het geen zin om te zeggen dat een ding niet in overeenstemming is met de idee. Een ding kan niets anders zijn dan iets dat door de idee is voortgebracht. Ook al is het desnoods een verwrongen weergave. De idee verschijnt voor hem op dezelfde wijze voor zijn geestesoog zoals de zintuiglijke wereld voor zijn fysieke ogen zichtbaar is. Wat met de zintuigen wordt waargenomen, zonder dat het door het licht van de ideeën wordt beschenen, is een schijnwereld.

Hoe komen idee en zintuiglijke wereld tot elkaar? Deze vraag is voor Goethe overbodig. Goethe is ervan overtuigd dat de natuur volgens welbepaalde ideeën te werk gaat, evenals de mens zich door een idee laat leiden bij wat hij onderneemt. Goethe stelt zich de gehele natuur voor als door en door doordrongen van de ideeën. De verschijningsvormen der concrete dingen verschillen doordat de idee er in mindere of meerdere mate in vertegenwoordigd is. Het ware wezen van het leven openbaart zich slechts via een hogere vorm van schouwen. Het zien met de fysieke ogen geeft inzicht in het zintuiglijke en materiële. Het zien met “de ogen van de geest” leidt tot het aanschouwen van de processen in het menselijke bewustzijn, tot het waarnemen van de wereld van het denken, voelen en willen. Tot zover de visie van Goethe. Men herkent in dit gesprek tussen Goethe en Schiller duidelijk de omschrijving van de platonische ideeënleer.

Als ideeën inwerken in materiële processen, dan lijkt dat wel tegengesteld aan een nominalistische opvatting van de evolutie, waarin toeval een veel grotere rol speelt. Toch vinden we in leven zoals het zich ontwikkelt en toont, heel wat dat niet willekeurig lijkt, maar eerder nuttige, eerder bewuste bedoelingen toont. Dus daar valt ook iets over te zeggen.

Doelgerichtheid in de natuur

Genetica, anatomie, fysiologie of psychologie... kennen eveneens doelgerichte processen. Een beschadigd of minderwaardig gen is meestal recessief, niet dominant. Wordt bij een mens

de gal operatief verwijderd, dan neemt de maag die functie over. Loopt men een kwetsuur op, dan reageert het lichaam niet met 'toeval' maar op een intelligente wijze zodat de kwetsuur kan helen. Leeft een mens onder een onhoudbare stress, dan treden psychologische mechanismen op die gericht zijn op overleven. Men kan dat 'de natuur' noemen, die zijn helend werk doet, maar zo nominalistisch lijkt dat niet want dan wordt aan die natuur een zekere 'hogere intelligentie' toegeschreven. Plato had het over de objectieve 'idee'. Patristiek en scholastiek spraken van 'een zelfwerkdadige wezensvorm'. In deze zienswijze kan men stellen dat het hele scheppingsverhaal in mythische taal vertelt hoe God met zijn occulte levenskracht de diverse wezensvormen - naar zijn beeld en gelijkenis - in zijn schepping legt. Zo bestaat de idee 'mens' of 'aap' of wat dan ook, al op een objectieve wijze ergens in de andere wereld, vooraleer de materiële wereld tot stand komt, dus ook vooraleer er ook maar één mens op aarde bestaat. Die materiële wereld evolueert, uiterst langzaam. Maar heel geleidelijk, in de loop van miljoenen jaren realiseren zich die ideeën, die toonaangevende begrippen, vanuit 'de andere wereld' in de materiële wereld. De begrippen staan dus model voor wat zich in deze wereld toont. Dat was de basis van de platonische ideeënleer zoals we hierboven getracht hebben ze te beschrijven.

Soloviev

Vladimir Soloviev (1853/1900), Russisch christelijk-orthodox filosoof, in zijn *La justification du bien*¹⁸ (De verrechtvaardiging van het goede) spreekt zich in die zin uit. Om te beginnen stelt Soloviev met de biologen van zijn tijd vast dat de evolutie der levenssoorten een feit, een wetenschappelijk niet te loochenen gegeven is. Als axioma neemt hij verder aan dat uit iets wat lager, primitiever is, nooit spontaan, op zich, iets hoger kan ontstaan. Veronderstellen dat uit iets lagere wel iets hogers tevoorschijn komt – verwijzen we naar wat reeds gezegd werd over het beginsel van voldoende reden of grond, en naar het sprookje waar dit beginsel niet gerespecteerd wordt - zou bijvoorbeeld betekenen dat men losse letters omhoog gooit en dat deze zo op de grond vallen dat ze een zinvolle tekst over één of ander onderwerp vormen. Zo een tekst kan enkel ontstaan indien er al een hoger idee is die iemand via de letters en woorden meedeelt. Die tekst is dan niet het resultaat van een toeval, wel van een intelligente arbeid. Anders gezegd: uit a + b kan ik wel a of b, of a + b halen, maar uit a alleen kan ik slechts a halen, nooit b. Met andere woorden: indien het lagere met betrekking tot zijn biologische structuur en verloop, enkel het lagere is, zonder ook maar enig spoor van het hogere in zich te vertonen, dan kan daaruit alleen niet het hogere getrokken worden. Beweren dat het lagere het hogere schept, wat tenslotte iets uit het niets scheppen is, houdt in dat men het feit van de evolutie vervangt door logische onzin. Hier geldt niet het "post hoc; ergo propter hoc". Het is niet omdat in de tijd iets na iets anders komt, dat het niet te voren bestond. De hogere, de rijkste en de meest werkelijke types van bestaan, de ideeën, zijn er al voordat de lagere vormen zich in de materiële wereld realiseren, hoewel deze hogere vormen zich in de tijd slechts na de lagere tonen. Wat de evolutie wel doet is de materiële voorwaarden of een gunstig milieu voortbrengen opdat het hogere type zich voordoet of zich openbaart. Zo beschouwd is het zich tonen van een nieuw bestaanstype in zekere zin een nieuwe schepping.

Soloviev ziet uit de ideeën of wezensvormen, eigen aan de andere wereld, in deze wereld een aantal evolutiepeilen in stijgende lijn van bewustzijn ontstaan: een steen, een plant, een dier, een mens, een vergoddelijkte mens. De steen bestaat als anorganisch wezen. De steen en de hele anorganische natuur vormen de materiële basis voor het evolutionair verschijnen van leven in de vorm van de plant. De plant bestaat en leeft. Het dier leeft en is zich van zijn leven bewust. De mens begrijpt de zin van het leven op grond van denkbeelden. De kinderen van God delen in Zijn bovennatuurlijk leven en verwezenlijken op actieve wijze de zin van het bestaan. Dit betekent dat zij de volmaakte gewetensvolle orde in alle dingen tot aan de eindtijd,

tot aan het einde van de wereld, trachten waar te maken.

Soloviev zegt dat het historische verschijnen van Christus als Godmens onlosmakelijk verbonden is met de hele evolutie van de wereld. Indien men de werkelijkheid van deze gebeurtenis loochende dan zou men de zin en de bestemming van het heelal doen ineensorten. Wie zich verdiept in de oosters-Griekse kerkvaders, weet dat de kosmische perspectief waarin Soloviev Christus als historische figuur situeert, regelrecht uit de patristiek komt. Voor de kerkvaders was Jezus weliswaar de kleine mens, gedood aan het kruis, maar hij was tevens de kosmische rechter over levenden en doden, zoals Paulus en Johannes Hem tekenen: mateloos vernederd maar even mateloos verheerlijkt dankzij Gods levenskracht. God houdt allang het volmaakte dat op het einde komt, voor ogen en bouwt het op, stadium na stadium.

Ziedaar Solovievs karakterisering der evolutiepeilen in een notendop. Niet alleen het universum dijt uit, maar blijkbaar ook het individuele bewustzijn. De Bijbelse scheppingsidee behelst dat alle wezensvormen, alle ideeën, door God geschapen worden. Dus ook die wezensvorm, die ‘evolutie’ heet. God schiept de hele evolutie, wier feitelijkheid dus ook nooit als argument kan aangehaald worden tegen het scheppingsbegrip van de Bijbel.

In deze zienswijze kan men dan ook stellen dat het hele scheppingsverhaal in mythische taal vertelt hoe God met zijn occulte levenskracht de diverse wezensvormen, zoals *Genesis 1; 26* zegt, - naar zijn beeld en gelijkenis - in zijn schepping legt en geleidelijk in de materiële wereld verwerkelijkt. Zulk een ideëel gedachtegoed vinden we bijvoorbeeld ook verwoord in *la bible de Jérusalem*, voorafgaand aan het boek *Esther*: “Dieu ne manifeste pas extérieurement sa puissance et cependant il dirige les événements”, “God toont zijn kracht niet naar buiten toe en toch leidt hij de gebeurtenissen”. Voor de religieuze mens is de schepping dan ook een steeds voortdurend ideëel proces dat zich verwezenlijkt in de materiële wereld. Hij ziet helemaal geen tegenspraak tussen biologische evolutie en een Bijbelse schepping. Integendeel, beide visies vullen elkaar op een harmonieuze wijze aan.

De vanzelfsprekendheid waarmee een echt christelijke platonieker als Soloviev de evolutieleer integreert in zijn denken, toont voor de religieuze mens aan dat de darwinisten en hun aanhangers, die nog steeds durven beweren “dat zij niet in God geloven omdat zij de evolutieleer aanhangen” niet zo erg veel van religie begrijpen. O.m. de Amerikaanse filosoof D. Dennett stelt in een interview¹⁹ n.a.v. de uitreiking van de Erasmusprijs in 2012, dat de evolutieleer bedreigend overkomt voor mensen met een traditionele visie.

Hetzelfde geldt voor diegenen die in de evolutieleer een gevaar voor hun geloof zien. Iedereen die, in naam van een eigenzinnig geïnterpreteerde Bijbel, de evolutietheorie betwist, of die, in naam van een eigenzinnig geïnterpreteerde wetenschap, de theologische interpretatie betwist, verwacht de gebieden waarop de twee interpretaties zich ontwikkelen. Evolutietheorie en scheppingsgeloof spreken elkaar niet tegen maar vullen elkaar aan.

Besluiten we met te zeggen dat wie, zoals vandaag nog gebeurt, de evolutieleer tracht uit te spelen tegen de scheppingsidee, volgens Soloviev en zijn denkgenoten, een gebrekkig en in de grond lachwekkend idee ‘schepping’ veronderstelt.

5.1.3. Het leven als geestelijke groei

De juiste keuzes maken

Naast een evolutie, beschouwd vanuit de wetenschap én ideeënleer, kunnen we ook het leven van de mens, tussen geboorte en dood, als een evolutie zien. Het is evident dat een mens

ook in zijn leven evolueert. Ouders, medemensen, pedagogen, psychologen, maatschappelijke werkers, religieuzen, ja de hele maatschappij, allen zijn ermee begaan, of zouden het moeten zijn, om een mens naar de volwassenheid te begeleiden. Maar ook die volwassene zelf kan ethische keuzes maken die zijn evolutie ten goede of ten kwade kunnen sturen.

G. Van der Zeeuw, *Helderziendheid in ruimte en tijd*²⁰, stelt als paranormaal ziener, overwegend het laatste vast. Hij schrijft: “Daar het ethische besef van de modale mens niet zo hoog is, zal hij in de regel het verkeerde pad kiezen, zelfs nadat hij is gewaarschuwd. Voor zo een waarschuwing behoort men niet steeds naar een helderziende te gaan. Men voelt ze zelf vanbinnen, maar men moet er ook naar luisteren”. Van der Zeeuw bedoelt blijkbaar dat de mens in de meeste gevallen wel weet hoe hij ethisch moet kiezen, maar toch niet naar zijn geweten luistert en zo heel wat goede kansen mist. En verder lezen we in zijn boek: “Men kan dus sneller evolueren, door direct de goede banen te kiezen, maar men kan er ook erg lang over doen vooraleer ‘een les’ geleerd is als men steeds de verkeerde weg kiest”.

Naast keuzes die een mens bewust kan maken, zijn er ook heel wat dingen die hem lijken te overvallen, en waaruit ‘lessen’ worden getrokken. Het leven is voor niemand van moeilijkheden gevrijwaard. Het is echter een feit dat de ene mens meer te verwerken krijgt dan de andere. Terwijl bijna niemand echt bewust en gewild om moeilijkheden vraagt.

Een stralende diamant

En toch lijkt ook het ervaren van leed ons tot denken te dwingen en zouden onze tegenslagen ook onze grote opvoeders zijn. Dat is zowat de stelling van onder meer Elisabeth Kübler-Ross, in haar boek *Over de dood en het leven daarna*²¹, waar zij schrijft: “In elk leed ligt de wortel tot groei beschoren. De groei is de enige reden van ons bestaan op aarde. Je kunt niet tot geestelijke wasdom komen wanneer je in een schitterende bloementuin zit en je door een bediende het verrukkelijkste eten laat serveren. Je groeit als je ziek bent, als je pijn hebt, als je een smartelijk verlies moet incasseren”. En wat verder lezen we nog: “Wanneer je - symbolisch uitgedrukt - als een steen in een slijpmachine terecht komt, hangt het helemaal van jezelf af of je daarin totaal murw gemaakt en verbrijzeld wordt of eruit komt als een stralende diamant. Bij het overzien van je leven zul je niet God de schuld van je lot in de schoenen schuiven, maar inzien dat jijzelf je ergste vijand bent geweest. Je moet het jezelf verwijten zoveel gelegenheden om te groeien niet té hebben aangegrepen. Toen je huis afbrandde of toen je kind stierf, je man gewond werd of jijzelf een beroerte kreeg, waren er voor jou talloze mogelijkheden om te groeien in zoveel dat je nog moet leren.” Tot zover de tekst van Kübler-Ross. Zo een taal komt ons toch wel wat vreemd over. Het is zeker niet voor iedereen weggelegd om het doorstaan van zoveel diverse moeilijkheden als een mogelijkheid tot groei te zien. Het is zacht gezegd wel een merkwaardige vorm van positief denken. Veel liever blijft een mens als Jan modaal van dit alles gespaard.

Het leven als een opgave

Rabindranath Tagore, (1861/1941) mythisch dichter, heeft ons eveneens een vorm van positief denken nagelaten. Hij verwoordt het zo: “Ik sliep en droomde dat leven vreugde was. Ontwakend zag ik dat het leven een opgave is. Ik ging aan het werk en die taak werd vreugde”. Met andere woorden: het feit van ons dagelijks leven, met al zijn narigheden, grote en kleine, wordt geduid als iets goeds, iets waardevols. En wel zo dat de opgave, het gegeven en het gevraagde, werkelijk opgelost wordt. Vooral naar de toekomst toe - de toekomst is het grote lemma of het onbekende - denkt men bijvoorbeeld in actuele New Agemiddens ‘positief’. Men ziet hierbij de toekomst alsof zij al gekend en wel als gelukt gekend is. Dat gaat in tegen ieder mogelijk huidig negativisme en nihilisme, tegen ieder doemdenken. De Duitse filosoof F.W. Foerster (1889/ 1966) beweerde dat “tegen de aarde slechts de hemel opgewassen is”, waarmee hij wilde zeggen dat je, om de levensproblemen aan te kunnen, op iets moet kunnen

steunen dat de dingen van deze wereld in hoge mate overstijgt. Een mening die perfect kan aansluiten bij de Platonische ideeënleer, en ook bij heel wat positief ingestelde religies. De Bijbel spreekt van de opvoedende rol van God in en doorheen het leven van de individuele mens.

Geen aangenaam en zorgeloos leven?

K.O. Schmidt, *Wij leven niet slechts éénmaal*²², schrijft: “Hoe paradoxaal het op het eerste ogenblik ook klinken moge, het is toch waar, dat niemand tegen zijn wil op de wereld komt. In het licht van het lotsonderzoek openbaart zich namelijk ieder bestaan als een voortzetting van ons oneindig levensschouwspel, waarvan wijzelf de auteur, regisseur en hoofdacteur zijn”. Schmidt stelt hiermee dat iets in onze ziele diepten datgene tracht te kiezen, waarbij wij de meeste kansen tot geestelijke groei zullen krijgen. Dat is dan bij voorkeur niet een leven dat rimpelloos verloopt, maar een leven dat met heel wat moeilijkheden wordt geconfronteerd om de mens te dwingen zijn ‘lessen’ te leren en hierbij te groeien in een vorm van bewustzijn, wijsheid en wilskracht. Maar dan zijn deze - voor ons hier en nu, meestal onbewuste - criteria van de ziel paradoxaal genoeg heel anders dan de bewuste criteria die wij gemakshalve zouden kiezen voor een gelukt, gezond, aangenaam en vooral zorgeloos leven.

Verwijzen we hier naar het verhaal van de soldaat ‘Er’ genaamd, zoals Plato het noteerde op het einde van zijn boek *De staat*. Deze soldaat was schijnbaar in een gevecht gesneuveld. Na een tiental dagen kwam hij weer tot bewustzijn en bracht verslag uit van zijn belevenissen in de andere wereld. Rechters daar vertelden hem dat zijn tijd om te sterven nog niet was gekomen, maar dat hij eens terug op aarde de mensen moest vertellen wat hij in uitgetreden toestand had gezien. In wezen bracht hij bij zijn terugkeer de boodschap dat mensen die een ethisch leven hadden geleid, hiervoor na de dood werden beloond. Zij echter die zich ernstig hadden misdragen, kregen hiervoor ook de erg zware rekening gepresenteerd en werden naar een soort van onderwereld verbannen.

Men kan deze inwijding van Er enigszins vergelijken met de levensdroom van een jonge indiaan, de droom van de magiër Wau-chus-co (3.3.4.) of met wat zich voordeed bij de uittreding van de indiaan Black Elk, wat verder in de tekst (6.3.) nog ter sprake komt.

In zijn boek *Le code caché de votre destin*²³ (De verborgen code van uw lot), gaat J. Hillman in op de mythe van Er en op de toelichtingen die Plato hierover geeft. Volgens Plato heeft ieder mens alvorens geboren te worden, een ‘entiteit’ die hem begeleidt bij het uittekenen van het nieuwe aardse leven dat voor hem of haar ligt. De grote lijnen van dit leven worden hierbij in overleg met de mens die zal geboren worden, verder bepaald.

Hillman vermeldt dat volgens de platonieker Plotinus (205/270) wij alvorens geboren te worden, zelf ons lichaam kiezen, maar ook de plaats en de omstandigheden van onze geboorte en zelfs onze ouders. Zo gezien zijn wij een incarnatie van de mening die wij vooraf van onszelf hebben gevormd. Ook als tijdens ons leven zou blijken dat we met onze keuzes helemaal niet tevreden zouden zijn. Maar dan oordelen we vanuit heel andere en wereldse criteria.

Dan zien we niet meer de diepere, ja occulte redenen van de keuzes die onze diepere ziel voor ons gemaakt heeft. En deze - nu onbewuste - keuzes komen overeen met wat we nodig hebben voor onze geestelijke groei. Deze redenen worden echter uit ons geheugen gewist bij onze geboorte. De entiteit die ons tijdens het leven begeleidt, is ze echter niet vergeten en spoort er ons vanuit onze ziele diepten telkens opnieuw toe aan om ze ten uitvoer te brengen.

Men ziet zo het belang in van de ethische hoogte... of laagte van deze begeleidende entiteit voor onze hele verdere levensloop op aarde. Vandaar ook het belang om onszelf te onderzoeken naar onze verborgen vooropstellingen, onze roeping, onze lotgevallen en tegenslagen, kortom, naar het wezen van ons bestaan. Er zijn heel zeker belangrijke levenslessen uit te leren. Eventueel moeten we trachten in te gaan tegen de mogelijk al te lage neigingen van deze entiteit. Want zo deze inderdaad een gebrek aan ethiek vertoont, kunnen we ons afvragen of we in onze lange evolutie die over vele levens reikt, ooit verkeerde keuzes hebben gemaakt, dan wel of het een kwaad is dat ons toegemeten wordt en dat we, om ons te sterken, in ons huidige bestaan moeten trachten te overwinnen.

In de loop der geschiedenis heeft deze begeleidende entiteit vele namen gekregen. De Romeinen hadden het over de individuele genius, de Grieken noemden het onze persoonlijke daimon. Plato zelf hield het bij een 'paradeigma', een toonbeeld of model van de bestemming van de mens. De Neo-platoniekers spraken van een 'ochèma', een voertuig van bewustzijn of één van de ons omringende aura's. De Bijbel ziet het als een begeleidende engel. Vandaag hoort men benamingen als: de voorzienigheid, het zesde zintuig, het instinct, het zelfbehoud, of het toeval. Men ziet dat in de keuze van de naam een levensfilosofie zich doorzet. Benamingen die aansluiten bij de grote Westerse traditie hebben aandacht voor de andere wereld en de fijnstoffelijke entiteiten hieraan eigen. Hedendaagse materiële levensbeschouwingen houden het veel liever bij een gedesacraliseerd 'instinct' of een louter 'toevallig gebeuren'.

Max Heindel schrijft in zijn boek *De cosmogonie der rozekruisers*²⁴ dat het doel van het leven niet geluk is, maar ondervinding. "Smart en pijn zijn de leermeesteressen die het zeer goed met ons voorhebben, terwijl de vreugden van het leven slechts vluchtig zijn". Ook de Bijbel, *Rom 5:3* vermeldt een analoge gedachte, waar Paulus zegt: "Wij zijn zelfs trots op onze beproevingen, in het besef dat verdrukking leidt tot volharding".

Verwijzen we naar Natascha Kampusch, *Haar verhaal*²⁵. Zoals bekend werd Natascha in 1998 ontvoerd en in een kelder opgesloten. Pas acht en een half jaar later, op 24 augustus 2006, kon ze aan de gruwel ontsnappen. Vier jaar later vertelt ze: "Ieder ander mens zou gek zijn geworden, maar ik wilde niet breken. Het heeft me sterker gemaakt. Het enige wat ik betreur, is dat ik de dader niet recht in de ogen kan kijken." Zoals bekend pleegde deze na haar ontsnapping zelfmoord. In het interview blijkt hoe Natascha uiteindelijk niet zichzelf als een slachtoffer beschouwt, wel haar ontvoerder. Met een merkwaardig gerijpt psychologisch inzicht ziet zij in hoe hij een 'zorgenkind', een gefrustreerde en onvolwassen mens is gebleven. Dit laat haar zelfs toe hem elke dag opnieuw zijn wandaden te vergeven, zodat ze, naar eigen zeggen, niet vol van giftige haat is vervuld. Op een manier bestudeerde zij, in uiterst moeilijke omstandigheden, jarenlang het gestoorde zieleleven van haar ontvoerder, zijn zwakheden en zijn gespleten persoonlijkheid. Ondanks haar fysische gevangenschap, blijkt uit het interview dat zij psychisch steeds de sterkere is gebleven. Over het omgaan met, ja het overleven van een dergelijke vorm van tirannie gaat ook volgend uittreksel.

Kleingeestige tirannen

Calos Castaneda (1925/ 1998), de bekende Amerikaanse auteur van Peruviaanse afkomst, beschreef zijn ervaringen met de magiër Don Juan Matus onder meer in het boek *Het innerlijke vuur*²⁶, waarin hij, met betrekking tot die innerlijke groei, verhaalt over 'het geluk' dat je te beurt valt als je te maken krijgt met wat hij 'een kleingeestige tiran' noemt. Zulk een tiran is iemand die je op alle mogelijke manieren het leven zuur maakt en waar elk weldenkend mens vlug wil van verlost worden.

Laten we over deze ongewone visie Castaneda aan het woord: “Mijn weldoener, de magiër Don Juan, placht te zeggen dat de krijger (opm. : Don Juan noemt iedereen die zijn of haar wilskracht mobiliseert om een tiran de baas te blijven, een krijger) die een kleingeestige tiran tegen het lijf loopt, zich gelukkig mag prijzen. Hij bedoelde dat je van geluk mag spreken, als je er één op je pad ontmoet. Want gebeurt dat niet, dan moet je erop uit trekken om zulk een tiran op te zoeken, en dat is moeilijker. Hij verklaarde dat één van de grootste prestaties van de vroegere zieners een constructie was die hij ‘de voortgang in drie fasen’ noemde. Doordat zij begrepen hoe de mens in elkaar zit, konden zij tot de onbetwistbare slotsom komen dat als zieners hun mannetje kunnen staan ten overstaan van kleingeestige tirannen, zij zeker het onbekende (opm.: de gevaarvolle wereld aan de andere zijde van de werkelijkheid) ongestraft tegemoet kunnen treden. Zo dat zij dan zelfs de tegenwoordigheid van het onkenbare (versta: de paranormale buitennatuur met zijn ‘demonen’ allerhande) kunnen doorstaan. We weten dat niets de geest van een krijger zozeer in toom kan houden als de uitdaging dat hij te maken krijgt met onmogelijke mensen, die machtsposities bekleden. Alleen onder die omstandigheden kunnen krijgers de nuchterheid en kalmte verwerven om de druk van het onkenbare te doorstaan”.

Castaneda antwoordde: “Ik was het hevig met hem oneens. Ik zei dat naar mijn mening tirannen hun slachtoffers alleen maar hulpeloos of net zo onmenselijk kunnen maken als zij zelf zijn. Ik wees erop dat er talloze studies waren verricht met betrekking tot de uitwerking die lichamelijke en psychologische martelingen op dergelijke slachtoffers hebben”. “Het verschil ligt in iets wat je daarnet zei,” wierp Don Juan terug. “Dat zijn ‘slachtoffers’, geen krijgers”. Tot zover deze toch wel merkwaardige tekst van Castaneda.

Staan we er even bij stil, dan merken we dat de visie van Kübler-Ross hier eigenlijk opnieuw wordt bevestigd. Levensmoeilijkheden leren verwerken heeft volgens beiden een grote vormende waarde. Castaneda breidt dit alles uit naar “de andere wereld”. Hij stelt dat het overwinnen van moeilijkheden in deze wereld, je ook sterkt bij mogelijke confrontaties met wezens vanuit de andere wereld. Volgens Castaneda, en met hem vele anderen, ziet iedereen die andere wereld op het moment van de dood. Maar sensitieven, zieners en magiërs, zo stelt hij, worden al tijdens hun aardse leven met dat ‘zien’ geconfronteerd.

Een nominalistische visie op de werkelijkheid heeft hier uiteraard geen boodschap aan. Men kan zich de vraag stellen wat voor nut het heeft dat je op het einde van je leven ‘gevormd’ bent, als de prijs die je hiervoor betaalt een leven vol tegenslagen is. Zeker als met de dood alles zou eindigen. Dan, zo kan men stellen, veel liever geen vorming, en dan ook geen tegenslagen allerhande.

Deze kijk op het leven leidt wel eens meer tot een vorm van diepgeworteld pessimisme, zeker als men hierbij ook nog aanhoudende tegenslagen ondervindt. Het lijkt alsof de modernisering iets van de levensmoed ‘breekt’ in de ziel van de profane, hedendaagse mens. De idealistische visie ziet dat anders omdat zij stelt dat er nog een voortbestaan na de dood is. Voor haar is het leven heel wat meer dan de gebeurtenissen die beperkt zijn tot de tijd tussen geboorte en dood. Zo houden ook heel wat archaische culturen zich ver van zulke zwartkijkerij. Zelfs bij grote moeilijkheden behouden velen van hen hun levensblijheid. Illustreer we dit met het volgende getuigenis.

Een ongebroken levensmoed

Attilio Gatti, *Mensen en dieren in Afrika*²⁷, schetst ons wat levensmoed is aan de hand van een brief van een Negro-Afrikaan, die hem, als ‘boy’, gediend had tijdens zijn

etnologische opdrachten, in dienst van regeringen, bezuiden de Sahara. Gatti, een fijn kenner van de ‘ziel’ van de archaische mens, moest dringend zijn verblijf in Ruanda opgeven, toen in 1939 de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Hij stuurde o.m. één van zijn boys huiswaarts, die hem later, vol primitieve aanhankelijkheid, zijn lotgevallen verhaalt. Geven we de tekst van de brief hieronder weer.

Aan de goede meester van weleer, van zijn boy, wiens naam Bombo is en die hij de ‘steeds-verschrikte’ noemde. Gezondheid, vrede en voorspoed wens ik u. Dit schrijven is niet voor hulp, maar verheugend nieuws. De aardnotenoogst is goed. Het wild is overvloedig. De kinderen groeien op. De vrouwen stellen het goed, ofschoon één onder haar ziek was, toen de trommen, voor het eerst spraken in de nacht. Ze zeiden dat de boze blanke mannen en de boze gele mannen van ver-ver-weg, ten oorlog getrokken waren tegen de Belgen, de Fransen, de Amerikanen en de anderen, die hun vrienden zijn.

Eén van de vrouwen was ziek, de oudste. Maar de trommen spraken opnieuw. Zij zeiden dat de vijanden zelfs de mannen en vrouwen der barmhartigheid folterden en doodden, en ook zij die de wonden helen en de doden begraven. Ook zelfs die mannen en die vrouwen van God, zoals diegenen die mij leerden de ware God te vereren, het geschreven woord te lezen en het met eigen hand te schrijven. Eén van de vrouwen was ziek, met veel pijn. De anderen zuchtten en weenden veel. Maar mijn voeten droegen mij weg uit het dorp. Mijn hart droeg mij daarheen waar de soldaten hun kamp hadden. Daar oefende de blanke genezer zijn toverkunst uit. Hij keek in mijn ogen en oren. Hij klopte op mijn borst. Hij stak in mijn armen met naalden, die met een geneesmiddel van de blanke man geladen waren. En zie: ik was soldaat! Ik was soldaat en men deed mij marcheren, omkeren en stilhouden. Totdat de blanke man luitenant mij een geweer gaf, dat het eigendom van de blanke mannen van de regering was, maar nu aan mij toebehoorde om het te reinigen, te poetsen en te dragen, vele uren lang. Daarna leerde ik mijn wang eraan leggen, één oog sluiten en met het andere in een klein gaatje te gluren en met mijn wijsvinger te drukken. En zie: het geweer gaf een donder en mijn hart beefde van schrik en mijn schouder was verdoofd van de pijn. Maar ... de kogel was in het midden van een rond stuk papier gegaan.

Toen zei de blanke man luitenant: “En nu gaan wij ver naar het Noorden en jagen de kogels niet meer in ronde stukjes papier, maar in het hart van de boze vijanden der goede mensen”. En ik was van vrees vervuld, omdat mijn moeder mij noch stoutmoedig noch dapper heeft gemaakt.

Na vele manen van reizen, zei de blanke man luitenant: “Soldaten, de vijanden zijn daar!” En één van hen, die niet te zien was, hief zijn geweer tegen de blanke man luitenant op. Maar ik hoorde de beweging en wist waar hij in een hinderlaag lag, en joeg hem, als eerste, een kogel in zijn hart. En, hoewel ik nog beefde van schrik, werd ik tot korporaal gemaakt.

“Omdat mijn oren goed bevonden waren”. Daarna, op een andere dag, zag ik dat de blanke man luitenant op het punt stond over een vreemde val te gaan. Dus liepen mijn voeten voor hem en mijn handen ontblootten de val en trokken ze uit. En de val maakte een grote donder met een bliksem erin. En ik was vreselijk geschrokken. Maar alles was goed, want ik was de enige gewonde. En de blanke luitenant is niet dood, maar kan verder tegen de boze vijanden vechten. Toen kwam de blanke man kolonel zelf naar het hospitaal. En allen zwegen vol aandacht. En ik was zwak van het bloedverlies en van het slapen en van veel vrees. Maar hij was slechts gekomen om een medaille op mijn borst te spelden. “Omdat mijn ogen goed bevonden waren”. Toen hij de medaille had opgespeld, zei hij: “Nu zijt gij genezen. Ga terug naar uw dorp en wees hoofdman”. Wat een grote eer is en goed. Maar ik was onbekwaam tot spreken. In de plaats daarvan lachte en lachte ik. En de blanke man kolonel zei: “Waarom

lacht gij, net een dikke chimpansee?”. En ik zei: “Omdat de naald door de stof gegaan is en mijn borst kittelt”. Toen lachte de blanke man kolonel. Al de anderen lachten. Iedereen lachte, net een dikke chimpansee. Ofschoon ik hun borst niet kittelde met de naald van een medaille. Ha! Dat was een grote grap! En nu ben ik terug thuis. En mijn oudste vrouw stelt het goed. En ook de aardnotenooft is goed. En hetzelfde wens ik u. Uw trouwe boy, Bombo”.

Gatti voegt daaraan toe dat, op de keerzijde van het tweede blad van bewuste brief, nog enkele regels stonden, “in hetzelfde moeizame schrift”. Gatti had moeite om ze te lezen, maar bij het ontcijferen van de slecht geschreven tekst stokte zijn adem hem in de keel. Gatti las: “Deze woorden zijn mijn eigene, maar het schrift niet. Omdat mijn twee handen niet meer bij mij zijn. De val nam ze met haar donder weg. Maar dat hindert niet, omdat er nu andere mannen zijn die voor mij schrijven en werken en jagen. En alles is goed. Omdat de val ook mijn ogen heeft weggenomen. Maar mijn oren zijn nog altijd goed.”

Dit stukje primitief proza is een meesterlijk model van wat de Amerikaanse filosoof Josiah Royce (1855/1916) heet ‘loyalty’, toewijding. Deze primitief is, buiten zijn weten om (“mijn moeder heeft mij noch stoutmoedig noch dapper gemaakt”), toch uitgegroeid tot een ‘moedig’ man. Maar op primitieve wijze. Zijn levensélan steekt schril af tegen het moderne zelfbeklag, dat wij, bij bepaalde medemensen, steeds meer horen. Het is alsof de modernisering iets van de ongebroken levensmoed, primitieven eigen, ‘breekt’ in de ziel van sommige tijdgenoten.

De religieuze mens ‘sublimeert’

William James sprak van een geluksgevoel dat de moeilijkheden van het leven overstijgt (2.6.): “Voor religie is het dienen van “het hoogste” (het verhevene, het heilige, het goddelijke) nooit een juk. Doffe onderwerping heeft religie ver achter zich gelaten. Een bereidwilligheid, die elke schakering tussen blijde sereniteit en geestdriftige vreugde kan aannemen, komt ervoor in de plaats. Dit “gelukkig zijn in het absolute en het eeuwige” vinden wij nergens tenzij in religie. Deze vorm van ‘geluk’ aanvaardt uiterlijk het kwaad als een soort offer maar innerlijk weet het dat het kwaad voorgoed overwonnen is. Ook de *bijbel* (Mk. 8:36/37) wijst op het uitzonderlijke belang van dit contact met dit ‘verhevene’, en met al datgene wat dit leven overstijgt: “Wat baat het de mens, indien hij de gehele wereld wint, maar tegelijk schade lijdt aan zijn ziel? Wat zal de mens in ruil geven voor zijn ziel?” Jezus benadrukt het: er is geen equivalent voor de ziel; zij kan met niets geruild worden. Dit streven naar het hogere is voor de religieuze mens blijkbaar zo belangrijk dat er niets in deze wereld is dat daar tegen opweegt. De voortdurende gerichtheid hierop, het besef dat dit hogere het lagere doorstroomt, ja kan overstemmen, maakt dat moeilijkheden in een heel ander en ruimer perspectief worden gezien en doorleefd.

Vatten we wat over de profane en sacrale evolutie gezegd werd enigszins samen. Volgens heel wat aanwijzingen ontstond de materiële wereld ongeveer 15 miljard jaar geleden met een gigantische knal, de “big bang” en is het heelal ten gevolge hiervan nog steeds verder aan het uitdijen. De klok van de aarde tikt ondertussen al vier miljard jaar. Zolang al ontwikkelt zich op onze blauwe planeet geleidelijk het leven en dit op een erg gevarieerde wijze. In zijn evolutietheorie stelt Darwin dat planten, dieren en mensen geëvolueerd zijn uit primitievere levensvormen via een natuurlijke selectie. Vanuit de sacrale wereld wordt daar nog aan toegevoegd dat deze evolutie verre van toevallig is, maar dat doorheen de materiële bestaansvormen, zeer geleidelijk de onstoffelijke ideeën, de verschillende wezensvormen of ‘formae’, zich verwerklijken. Beiden, evolutieleer en Bijbelse schepping, zijn zo perfect verzoenbaar.

Naast de evolutie, vanuit de wetenschappelijke maar ook vanuit de ideële hoek gezien,

denken we aan de platonische ideeën als gedachten van God, kan de mens zijn eigen individuele evolutie ten goede of ten kwade beïnvloeden. Dit zal uiteraard afhangen van de keuzes die hij in zijn leven maakt en de wijze waarop hij moeilijkheden, waar iedereen toch mee geconfronteerd wordt, tracht te verwerken. De religieuze mens voelt zich bij dit alles gesterkt door de gedachte dat het kwaad wezenlijk al overwonnen is en dat de echte werkelijkheid zich in een hogere bestaansvorm situeert.

Vanuit de nominalistische visie, die het bestaan van de hogere ideeënwereld ontkent, blijft het toeval in de hele evolutie, alsook in het individuele menselijke bestaan, een grote rol spelen.

5.2. De on- en onderbewuste evolutie in de mens

Dat de mens een on- en onderbewuste ziele diepte heeft, werd al ter sprake gebracht in het tweede hoofdstuk (2.5.) waar we het hadden over de dieptepsychologie, het familie-onbewuste, het placebo-effect, het posthypnotisch bevel en de zogenaamde subliminale boodschappen. Ook verwezen we naar het feit dat niet-westerse culturen hun traditionele geneeswijzen verkiezen boven de westerse psychiatrie. We benadrukten dat de invloed van het on- en onderbewuste leven wel eens groter zou kunnen zijn dan die van het bewuste. Wat volgt zal in ruime mate bevestigen dat onze zelfkennis bij wijze van spreken eigenlijk beperkt is tot een laagje vernis en dat we zelden weet hebben van wat er zich in onze ziele diepten voordoet.

5.2.1. Regressie

Vergeten herinneringen

Heel wat gebeurtenissen uit het verleden, bijvoorbeeld uit de kinderjaren, kunnen on- of onderbewust gebleven zijn. Onbewust is wat we eigenlijk nooit geweten hebben. Onderbewust is wat ooit in het bewustzijn was, maar vergeten of verdrongen werd. Toch laten beiden nog steeds hun invloed gelden op ons denken en ons gedrag. Soms kan heel wat hiervan terug tot bewustzijn worden gebracht. Er bestaan technieken om ons via concentratie dit terug te herinneren. Het kan bijvoorbeeld ook via hypnose. Omdat men hierbij toelaat dat de wil van de hypnotiseur de wil van de gehypnotiseerde overheerst, is niet iedereen voor deze manier van werken te vinden. De vraag is of na de hypnose de persoon terug helemaal zichzelf wordt. Het bestaan van zoiets als een posthypnotisch bevel (2.5.) doet hierover ernstige twijfel rijzen.

Kan men ervaringen en gebeurtenissen van een vroegere levensfase terug in de herinnering brengen, dan spreekt men van een 'regressie'. Een aantal therapieën maakt hiervan gebruik om de oorzaken van bijvoorbeeld actuele psychische of fysische problemen op te sporen en ze, zo mogelijk, te genezen. Mensen in zulk een regressieve toestand gebracht, zeggen dat ze zich vergeten gebeurtenissen uit hun prilste levensjaren kunnen herinneren, soms hun geboorte, hun verblijf in de moederschoot, ja tot zelfs hun eigen conceptie.

5.2.2. Reïncarnatie

Over de dood heen

J. Grant getuigde van een man die allergisch was aan pluimen (2.5.). Zij situeerde de oorzaak hiervan in een vorig leven, toen de man zwaar gewond op het slagveld achterbleef en de gieren hun macabere werk voortijdig begonnen waren. 'Iets' in de man had onthouden dat het aanraken van pluimen de dood tot gevolg heeft, en dat 'iets' in hem wilde hiervoor waarschuwen door hem in zijn huidige leven allergisch te maken voor pluimen. Hoe ernstig is nu de hypothese van de herbelichaming? Keren we hiervoor terug naar ons thema 'regressie'.

Zoals gezegd beweren sommigen zich hun conceptie te herinneren. Als ze nog verder in de tijd teruggaan, dan beweert een aantal van hen een bestaan “in een andere wereld” te ervaren, zonder fysisch lichaam. En als de grenzen nog verder verlegd worden ziet men beelden en gebeurtenissen die blijkbaar vorige levens betreffen. Dergelijke experimenten werden onder meer gedaan door Dr. Lund in Uppsala, Zweden, of door J. Grant, in Engeland. Zo schreef M. Bernstein de bestseller *A la recherche de Bridey Murphy*²⁸ (Op zoek naar Bridey Murphy), waarin een zekere Virginia Tighe uit Colorado, VS, in 1952 onder hypnose vertelde dat ze in een vorig leven in 1806 in Ierland als Bridey Murphey werd geboren. Ook Michael Newton, Amerikaans hypnotiseur, auteur van een aantal boeken over regressie naar vorige levens en over de tijd tussen twee levens, verhaalt een dergelijk experiment in *Journey of souls*²⁹ (De reis van de zielen). Op 28 september 2009 was hij aan het woord op een Nederlandstalige radiozender. Hij zei onder meer dat hij wetenschapper blijft, maar omdat zijn carrière, gezien zijn gevorderde leeftijd, nu toch voorbij is, hecht hij er geen belang meer aan als hij zijn wetenschappelijke naam verliest door zich met dergelijke experimenten bezig te houden. Hij wou de informatie die hij bijeen had gebracht, zo verzekerde hij, niet verloren laten gaan. Ook J. Grant heeft als zienster een aantal ‘autobiografieën’ gepubliceerd van enkele van haar eigen herbelichamingen in diverse culturen. Als men zeer ver in het eigen verleden kan teruggaan, dan komt onherroepelijk ook de vraag: “hoe en waar zijn we dan begonnen?”.

Een groeiend bewustzijn

Lezen we bij Joan Grant, *Many Lifetimes*³⁰, (Meer dan één leven), hoe zij haar zeer ruime visie op het leven verwoordt: “Tegen deze tijd had ik voldoende empirische (opm.: ‘paranormale’) ervaring opgedaan om de brede omtrekken waar te nemen van de vorderingen van het individu tijdens de vier beginfasen van zijn evolutie. Hij gaat van start met genoeg energie om één enkele molecule te organiseren. Als zijn energie toeneemt en zijn bewustzijn zich begint uit te breiden, heeft hij meer complexe vormen nodig om uitdrukking te geven aan deze expansie. Nadat het individu te volwassen is geworden om nog te kunnen bevat worden door de minerale fase van het bestaan, betreedt hij het vegetatieve koninkrijk en dan, via een reeks incarnaties in verscheiden specimen van het dier, evolueert hij naar zijn eerste incarnatie als lid van het ras van de homo-sapiens: als mens. Gedurende zijn eerste paar levens als menselijk wezen incarneert zich het geheel van zijn persoonlijkheid, zodat hij ongeveer dezelfde capaciteiten en percepties bezit, of hij nu toevallig geïncarneerd is of niet. Maar als zijn bewustzijn zich uitbreidt, wordt dat te ruim om nog bevat te worden binnen de grenzen van één enkele persoonlijkheid”.

Grant geeft zo een mogelijk antwoord op onze vraag hoe en waar we met onze evolutie begonnen zijn. Het gaat in de eerste plaats om het bewustzijn, niet om een fysisch lichaam. Ons bewustzijn was aanvankelijk zo miniem dat het vervat zat in één enkele molecule, om nadien, na een verregaande groei, in een steen ‘belichaamd’ te worden. Werd ons bewustzijn hiervoor weer te omvangrijk, dan kenden we vervolgens vele malen een plantaardig bestaan. Bij een nog groter wordend bewustzijn incarneerden we bij herhaling als één of ander dier, om ten slotte als een zeer primitief mens te starten met een reeks incarnaties als een menselijk wezen.

Net als Soloviev, spreekt ook Grant van een minerale, vegetatieve en dierlijke fase vooraleer men als mens incarneert. Zoals al eerder gezegd, voegt Soloviev (5.1.2.) daar nog een verdere evolutie tot een vergoddelijkte mens aan toe. Beiden zien ook de evolutie in de eerste plaats als een groeiend bewustzijn. De vele biologische lichamen geven uitdrukking aan dit bewustzijn, maar zijn er ‘slechts’ de ‘voertuigen’ van, die ‘afgeworpen’ worden op het

einde van elk bestaan. Bijbelse zieners stellen dat de afstand tussen een aap, als meest geëvolueerd dier, en een modale mens, kleiner is dan de afstand tussen die mens en een vergoddelijkte mens. De modale mens heeft dan blijkbaar nog een hele weg te gaan in zijn streven naar een ruimer en hoger bewustzijn.

En nog dit: met zijn visie dat het uiteindelijke doel van de menselijke evolutie ligt in de vergoddelijking van de mens, toont Soloviev zich een volgeling van Pythagoras. Ook Pythagoras meende dat de ziel van de mens een reeks van incarnaties doorloopt, totdat het haar gelukt zich van alle invloeden der lichamelijke los te maken. Wie een ethisch leven leidt, wordt telkens in een steeds hogere bestaansvorm herboren tot hij of zij uiteindelijk niet meer reïncarneert. Wie zich echter misdadig gedraagt, daalt tot een lagere bestaansvorm af³¹.

De ervaring van vele levens

Het blijft een merkwaardig feit dat dit volle bewustzijn, dat zich doorheen zijn lange evolutie steeds meer en meer uitbreidt, bij de meeste mensen zo goed als geheel verduisterd wordt bij elke nieuwe incarnatie. Want weinige mensen herinneren zich een vorig bestaan. Het lijkt er wel op of wij bij de start van een nieuwe incarnatie alle vorige ervaringen vergeten zijn en we het opnieuw moet overdoen, dat we onze 'les' helemaal opnieuw moeten leren. Deze brutale vaststelling is voor velen wel een ernstig bezwaar om de hypothese van reïncarnatie ernstig te nemen.

D. Fortune, *Esoteric Philosophy of love and marriage*³², (Esoterische Filosofie van liefde en huwelijk), maakt in dit verband een onderscheid tussen de 'personality' de 'persoonlijkheid' als eenheid van een incarnatie, en de 'individuality', de 'individualiteit', als eenheid van een veel ruimere evolutie. Wat de persoonlijkheid in haar ene leven ervaart, wordt na dit leven doorgegeven aan de 'individualiteit', die zich zo met de nieuw verworven ervaringen voortdurend verrijkt. Met wat we al weten over de samenstelling van de mens, zouden we deze 'individuality' met de voodoo-term "le petit bon ange" (4.2.2.), de kleine engel' kunnen noemen, de ziel voor zover ze de bron van individualiteit is. De kleine engel blijft volgens zieners en magiërs inderdaad de steeds opnieuw incarnerende 'kern' die de herinneringen van alle vorige levens in zich draagt. In het verhaal van de pluimenallergie noemden we dat "het iets" in de man dat onder meer 'wist' dat het aanraken van pluimen tot de dood kan leiden.

Van der Zeeuw, *Helderziendheid in ruimte en tijd*³³, zegt dat een mens op de duur heel veel 'informatie' naar zijn bewustzijn in de ethersfeer (opm.: naar dat 'iets', naar het fijnstoffelijke lichaam, de kleine engel of individualiteit of hoe men het ook noemt) kan overhevelen. Zelfs zo dat men in uitgetreden toestand meer weet dan wanneer men zich met zijn gewone bewustzijn in het biologische lichaam bevindt. Een op het eerste gezicht wel erg merkwaardige gedachte. En toch...

Zo was Edgar Cayce (1877/ 1945) in de vorige eeuw wellicht Amerika's grootste ziener. Hij schreef onder meer *On Prophecy*³⁴ (Over voorspellingen). Van beroep was hij gewoon fotograaf, maar als hij "in trance" ging, versta, als hij over de informatie van zijn "kleine engel" beschikte, kon hij van zieke mensen een feilloze diagnose stellen en bovendien de juiste medicatie aangeven.

We vinden een gelijkaardig verhaal bij W. Tenhaeff, *Magnetiseurs, somnambules, en gebedsgenezers*³⁵. Hij haalt een zekere De Puységur (1751/1825) aan van wie hij schrijft: "Deze laatste was een leerling van Mesmer, de bekende magnetiseur. Op zekere dag viel een

kennis, Victor Rasse, onmiddellijk nadat de magnetiseur met zijn behandeling was begonnen, achterover in zijn stoel in een diepe ‘slaap’, waarbij hij nochtans in staat was op de hem gestelde vragen te antwoorden. Rasse vertelde dat zijn maag hevig ontstoken was en hij bleek ook in staat te zijn die geneesmiddelen te noemen die tegen zijn maaglijden moesten worden aangewend. Enige minuten na dit gesprek ontwaakte Rasse zonder herinnering aan wat was voorgevallen. De opgegeven behandeling werd trouw in toepassing gebracht en Rasse genas volgens de Puységur volkomen. Dit voorval gaf de Puységur nu aanleiding Rasse met zieken in aanraking te brengen, om te onderzoeken of hij in zijn toestand van ‘magnetisch somnambulisme’ (zo noemde de Puységur de slaapachtige toestand waarin zijn patiënt geraakte) ook in staat was ziekten van anderen te beschrijven en de middelen aan te geven die daartegen moesten worden gebruikt. De proefneming slaagde”.

Onder meer bij de oude Grieken was dit een vaste methode. Mensen kwamen met hun kwalen en problemen naar een ondergronds heiligdom om er te ... slapen. En dat deden ze tot wanneer zijzelf, of de mediums die er steeds aanwezig waren, paranormale dromen doorkregen die de kwaal definieerden, en die tegelijkertijd de therapie vastlegden.

Ook J. Grant, *Meer dan één leven*³⁶, vermeldt dat zij haar boek, *Gevleugelde farao*, in vele ‘afleveringen’ in trance dicteerde, terwijl iemand het - in die tijd - nog net in steno kon noteren. Eens uit haar trance wist zij zelf niet wat ze gezegd had en was ze telkens zeer nieuwsgierig naar het vervolg van haar eigen belevenissen uit een vorig leven in Egypte.

O. Wirth, *Genezing door oplegging der handen*³⁷, vermeldt eveneens dat een jonge vrouw in haar slaap inlichtingen gaf over haar ziekte-toestand.

Men kan zulke voorbeelden blijven aanvullen. Ze tonen aan dat een mens in trance, uitgetreden, over een ruimer bewustzijn kan beschikken dan wanneer hij enkel bij zijn dagdagelijkse bewustzijn blijft. Het bewustzijn in trance overtreft blijkbaar in ruime mate het gewone bewustzijn. Onze kleine engel bezit zo heel wat meer kennis over onszelf en onze vroegere lotgevallen dan wijzelf. Nog anders gezegd: onze on- en onderbewuste ziele diepten zijn ons in grote mate onbekend. Wijzelf hebben in hoofdzaak enkel weet van dat dunne laagje vernis, dat we bewust kennen en dat we dan ook onze zelfkennis noemen. Datgene wat onze kleine engel vertegenwoordigt, is wezenlijk dat wat we al eerder ons “occult statuut” hebben genoemd. Slechts weinige mensen hebben enig besef van de eigen verborgen ziele-diepten. We komen er later nog op terug. Jezus verwoordde het bestaan ervan aan de farizeeërs op een voor hen pijnlijke manier toen Hij zei dat ze witgepleisterde graven waren (2.5.). Een mooi laagje vernis, maar verder stelt het niet veel voor. En dat terwijl de farizeeërs van zichzelf menen op een correcte wijze aan de wetten te gehoorzamen.

Niet steeds een positieve evolutie

Gaan we na deze getuigenissen iets dieper in op het thema ‘herbelichaming’. De evolutiegedachte staat hier centraal. Met een beeld zou men kunnen zeggen dat de mens bij een eerste incarnatie moeizaam een weg begint aan te leggen. Sterft hij dan is die weg over een bepaalde lengte afgewerkt. Komt hij nadien terug, dan ligt er al een stuk weg klaar, dat in versneld tempo kan doorlopen worden, tot daar waar die weg dan weer eindigt. Dat verklaart bijvoorbeeld ook de talenten waarover soms zeer jonge mensen al beschikken. Dan begint opnieuw het moeizame werk om die weg te verlengen, tot ook hier de dood weer een halt roept. Tot weer een volgende incarnatie begint. Enzovoort. Dit is uiteraard een optimistische, een positief evoluerende voorstelling. Wie de feitelijke geschiedenis van de mensheid bekijkt en bestudeert kan zich voorstellen dat er, om in die beeldspraak te blijven, heel wat wegen

voor een deel terug worden afgebroken. Zo lijkt het leven wel eens op een zich eindeloos herhalende reeks veldslagen, individueel én collectief. Soms ook kan iemand in één leven vernielen, wat in een aantal vorige levens met veel moeite werd opgebouwd. Heel wat moet dan opnieuw worden overgedaan. Volgens deze visie kunnen mensen al met een ‘erfenis’ belast zijn vanaf hun conceptie en is het beeld van bijvoorbeeld de kinderlijke onschuld op die manier niet steeds correct.

Denken we bijvoorbeeld aan “the omen”, een Amerikaanse film uit 1976. De Latijnse term ‘omen’ betekent ‘voorteken’. De film gaat over de voorspelling van de komst van de antichrist. Vatten we kort samen. De pasgeboren baby van Robert, een hoge diplomaat, sterft. Zijn vrouw Catherine is hiervan nog niet op de hoogte. Om haar heel wat verdriet te besparen besluit hij zonder haar medeweten een pasgeboren baby te adopteren. Deze baby, Damien, kwam om zes uur, op de zesde dag van de zesde maand ter wereld. Deze drie zessen verwijzen naar “het beest” (666) uit de *Apocalyps*, het laatste boek van de Bijbel dat over het laatste oordeel handelt. Tijdens de jeugdjaren van Damien gebeuren allerlei bizarre en beangstigende dingen, onder meer wordt Catherine vermoord. Robert begrijpt uiteindelijk dat er in Damien heel wat kwaad huist en wil hem beletten dit te verwerklijken. Daarom besluit hij zijn zoon te doden. Op het ogenblik dat dit hem gaat lukken, wordt hijzelf echter door de politie neergeschoten. Op zijn begrafenis is ook de president aanwezig. Deze adopteert de zoon van Robert, waardoor Damien zeer veel macht krijgt. Met een onheilspellende lach van Damien eindigt de film. Het kwaad zal via hem in deze wereld ongestoord zijn gang kunnen gaan.

J. Grant, *Meer dan één leven*³⁸, zegt dat ze als kersverse grootmoeder een kraamafdeling bezocht en hierbij helderziend een erg onaangename indruk kreeg van een bepaald kind dat juist ter wereld gekomen was. Ze schrijft: “De volgende baby, juist die nacht geboren, was een uiterst kwaadaardige man die mij vanuit een zuigelingenlichaam aanloerde, zo vol van boosheid dat ik het gevoel kreeg dat ik de mensheid een dienst zou bewijzen door hem het raam uit te gooien”.

De verwantschap van de mens met plant en dier

“Halt, hoger mag jij niet gaan” zo kreeg de jonge indiaan bij zijn inwijding te horen (3.3.4.). Een uitgetreden mens kan nooit hoger stijgen en waarnemen dan hij zelf aan spirituele hoogte bezit. Lager kan echter altijd omdat elke mens hier in de loop van zijn lange evolutie doorheen is gegaan.” Zo stelt Van der Zeeuw het. Atavistisch gezien, vanuit onze biologische evolutie, zit er dan iets dierlijks en zelfs iets plantaardigs in onze genen en in onze zielen-diepten. Stellen we terug de vraag: “hoe en waar ben ik dan begonnen?”. J. Zafiropulo, *Empedocle d’ Agrigente*³⁹, zegt dat Empedokles van Agrigentum, (-492/-432, Grieks filosoof), beweerde dat hij al als jongen en meisje, en zelfs als plant, vogel en vis herboren was”. En bij Hans Nouma, *Het dier in de wereldgodsdiensten*⁴⁰, lezen we: “Het boeddhisme belijdt de innige verwantschap van plant, dier en mens. De drie levensvormen die in de kringloop der reïncarnaties in elkaar overgaan en samen het grote, complexe geheel uitmaken dat ‘leven’ heet. Voordat Boeddha na 530 incarnaties als prins Siddharta op aarde verscheen, vertoonde hij zich vele malen in de gestalte van een dier. Hij werd bijvoorbeeld 18 maal geboren als een aap, 11 maal als een hert, 10 maal als een leeuw, 8 maal als een wilde eend, 6 maal als een snip, 6 maal als een olifant, enz.”. Tot zover dit citaat. Het wordt wel moeilijk om de tel niet kwijt te geraken. We zullen verder in de tekst deze merkwaardige verwantschap tussen mens en dier nog uitvoerig ter sprake brengen in het hoofdstuk “over mensen en dieren” (10).

Waarom heb ik dat verdiend?

Het geloof in de reïncarnatie, vooral als het gaat om incarnaties in vroegere levensvormen zoals dieren, blijft voor de gewone mens een moeilijk te verteren hypothese omdat hij er op een bewuste wijze zo goed als niets van ervaart en er zich niets van herinnert. Nemen we echter volgend gedachte-experiment: een persoon veroorzaakt een aanrijding met vluchtmisdrijf. Hij wordt door de justitie opgespoord en enige dagen later aangehouden. Moest nu die persoon aan een ernstige vorm van geheugenverlies lijden, dan zou hij op de dag van zijn aanhouding kunnen zeggen: “Ik heb vandaag niets gedaan en jullie pakken me op. Dat is onrechtvaardig”. We zouden nu, nog steeds in de reïncarnatiehypothese, elke nieuwe dag in één leven, kunnen vervangen door een volledige ‘incarnatie’. De ochtend van zo een dag is dan de geboorte, de avond, de dood. De nacht is dan een verblijf ‘in de andere wereld’. De volgende dag is dan weer een geheel nieuw leven, enzovoort.

We zouden in het ene leven bijvoorbeeld een ernstige fout begaan, of door toedoen van een derde met één of andere vorm van ernstig kwaad belast worden. Want ja, sommigen stellen dat ook dat kan. We zouden dan in één der volgende levens en niet noodzakelijk het onmiddellijk daarop aansluitende leven, met de gevolgen van onze misstap of het kwaad dat ons belast, geconfronteerd worden. In onze ‘onwetendheid’ zouden we dan geheel analoog en vanuit ons standpunt kunnen stellen: “Waarom heb ik dat verdiend? Dat is onrechtvaardig!”.

Kan men ons dan overtuigen dat ‘iets’ in ons ooit een misstap beging, dan is dat nog iets heel anders dan wanneer een medemens ons in een vorig bestaan het kwaad aandeed waarvoor we nu zouden opdraaien. “Dat is allemaal hoogst onrechtvaardig”, roepen de enen. “Het is een kans om bij te leren en je te sterken tegen heel wat kwaad”, zo troosten anderen. Ook het bestaan van wat Don Juan “kleingeestige tirannen” (5.1.3.) noemt, maakt onder meer duidelijk dat het leven in deze wereld niet zonder gevaar is. Het is juist om zich hiertegen te beschermen dat de mens beroep doet op ‘hogere’, krachtvolle wezens.”

Religie is juist het verzet tegen de bedreigingen die het leven voor de mensen vormt, de bedreigingen die hen willen domineren, zo niet verslinden. En wat zij weigert, is dat die bedreigingen zijn leven bepalen. Zo stelde Hocking het (1.4.1.). Worden we bedreigt, dan is er hulp van bovenaf mogelijk. Maakten we een fout, dan bestaat er zoets als uitboeting en vergeving.

Een ter zake bevoegde ziener zal doorheen onze vele levens echter de rode draad ontdekken en die eventueel ook meedelen. Waarom dit voorzichtige voorbehoud? Omdat het niet steeds verstandig is dat een mens de volle waarheid over zichzelf al te vroeg te weten komt. Hij zou wel eens heel onaangename dingen over zijn voorbije handelwijzen kunnen ontdekken en dit in een stadium dat hij dit nog niet of nauwelijks kan dragen. En dan valt het bijzonder zwaar om met deze ‘erfzonde’ of dit ‘karma’ verder te leven. Een mens mag dan van zichzelf al menen in onschuld geboren te zijn. Bevoegde zieners denken daar wel eens heel anders over. Het feit als mens op aarde te bestaan, zo stellen sommigen, houdt in dat er wellicht nog wat uit te boeten valt. En heb je hier aan alles voldaan, dan word je in principe niet meer op aarde herboren maar evolueer je elders verder, op een hoger niveau van werkelijkheid.

Logische structuur

Problemen in het huidige bestaan kunnen volgens bevoegde zieners hun aanzet vinden in een bezwarende gebeurtenis uit een vorig bestaan. We spreken van een zaai-oogstwetmatigheid. Ze kunnen in een aantal gevallen in het huidige leven tot een oplossing gebracht worden. De logische structuur van zulk een werkwijze is: indien wij bij een bepaald probleem

de hypothese van reïncarnatie aannemen, dan kunnen wij daaruit een experiment deduceren dat eventueel tot een oplossing kan leiden. Laat ons dit experiment dan ook effectief uitvoeren en zien of dit tot verificatie of falsificatie leidt. En indien zulk een hypothese inderdaad leidt tot het oplossen van een probleem, waar andere methoden zouden falen, dan, zo stellen de voorstanders ervan, pleit dit voor haar echtheid en haar werkelijkheidswaarde. Een nominalistische wetenschap zal hier wellicht huiveren en toch komt er heel wat rationaliteit en logica bij te pas. Onder meer Langendijk, schreef heel wat over reïncarnatie, en de verhouding van de oorzaak tot het gevolg. Zie bijvoorbeeld zijn *Leerproblemen en vorige levens, seksuele problemen en vorige levens* en *Concentratiekamp- en oorlogservaringen*.

Ook A. van Enkhuizen was op dat terrein actief. In *Relatieproblemen en vorige levens*, illustreert ze eveneens deze zaai-oogstwetmatigheid met een aantal praktische voorbeelden. Mensen hebben in één of meer vorige levens onheil ‘gezaaid’ en oogsten in het huidige bestaan de weinig benijdenswaardige vruchten ervan.

Verdiept men zich in lectuur over reïncarnatie, en over deze keten: oorzaak-gevolg, dan vindt men een aantal ‘modellen’, of steeds weerkerende situaties. Zo kan iemand die in een brand gestorven is, in een volgend leven doodsangsten hebben van vuur. Claustrofobie kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van in een vorig bestaan ooit levend begraven te zijn. Sommigen beweren in alle ernst op oude kerkhoven het graf te kunnen aanwijzen, waar hun lichaam uit een vorige incarnatie rust.

Reïncarnatie en de Bijbel

Voor Jan Modaal mag het geloof in reïncarnatie of herbelichaming absurd lijken. Toch is ze gemeengoed in heel wat culturen en occulte stromingen. De Bijbel vermeldt ze zijdelings, onder meer daar waar de genezing van de blindgeborene (*Joh. 9:6*) ter sprake komt. De Joden vragen aan Christus: “Rabbi, wie heeft gezondigd? Hij of zijn ouders? Zo dat hij blind geboren werd?” Als deze passus representatief is voor de toenmalige mentaliteit dan blijkt hieruit dat de Joden minstens geloofden in een bestaan dat aan het huidige leven voorafgaat, een bestaan dat bovendien zijn weerslag kan hebben in het huidige. Jezus antwoordde dat de man blind geboren is opdat de werken van God in hem zouden geopenbaard worden. Aanhangers van de reïncarnatieleer besluiten uit dit ontwijkende antwoord dat Jezus de reïncarnatieleer niet echt afkeurt. Hij had hier ruimschoots de gelegenheid. Mogelijk heeft Hij het thema niet publiek willen ter sprake brengen.

Ook met betrekking tot Johannes de dooper vragen de Joden zich af of hij Elias is (*Joh. 1:19* e.v.). “De Joden hadden uit Jeruzalem priesters en Levieten op Johannes de dooper afgestuurd met de vraag: “Wie bent u?” Onomwonden kwam hij ervoor uit: “Ik ben de Messias niet.” “Wie dan wel? Bent u Elias?” vroegen ze. “Die ben ik ook niet”, antwoordde hij. Met andere woorden: De joden vragen hem of hij een (wedergeboorte van een) profeet is die al lang geleden gestorven is.

In *Marcus 6,14* lezen we: Koning Herodes hoorde over Jezus, want zijn naam was bekend geworden, en ze zeiden: “Johannes de Doper is uit de doden opgewekt. Daarom zijn die krachten in Hem werkzaam.” Maar anderen zeiden: “Het is Elias”, en weer anderen: “Het is een profeet als andere profeten.” Toen Herodes dat hoorde, zei hij: “Die Johannes, die ik heb laten onthoofden, is uit de doden opgewekt.”

En *Mat. 16,14* vermeldt dat Jezus aan zijn volgelingen vroeg: “Wie zeggen de mensen, dat de Mensenzoon is?” waarop zij zeiden: “Sommigen zeggen: Johannes de dooper, anderen: Elias; weer anderen: Jeremias of één van de profeten”. Maar ook dezen waren al overleden.

Het tweede concilie

K.O. Schmidt, *Wij leven niet slechts éénmaal*⁴¹, zegt dat het tweede concilie van Constantinopel, in 553 bijeengeroepen door de Byzantijnse keizer Justinianus, de leer van de reïncarnatie met een meerderheid van stemmen als ketterij bestempeld heeft. Men kan hierbij de volgende bedenking maken: over het al of niet waar zijn van een bepaalde stelling moet niet worden gestemd. Ze moet gewoon worden onderzocht. Het Vaticaan heeft echter de reïncarnatieleer nooit formeel uitgesloten. Een aantal kerkelijke gezagsdragers sprak zich zelfs openlijk uit voor de mogelijkheid van een reïncarnatie. Zo onder meer de Belgische aartsbisschop D. Mercier (1851/1926), bezieler van de neo-scholastische filosofie. Heel wat uit de Bijbel kan reïncarnistisch geïnterpreteerd worden, zo menen de aanhangers der herbelichaming. Het is dan ook niet duidelijk, zo stellen ze, waarom de Bijbelse traditie niet kan aanvaarden dat een verrijzenislichaam fijnstoffelijk kan reïncarneren, aangezien het al in ons huidig biologisch lichaam als een voorgift van Godswege aanwezig is.

Reïncarnatie: een feit?

De reïncarnatie wordt door vele culturen ernstig genomen. Een documentaire van National Geographic volgt enkele jonge kinderen in India die beweren zich nog plaatsen en personen van een zeer recent vorig leven te herinneren. National Geographic volgt hen mee op hun tocht naar die plaatsen en personen... en de feiten bevestigen hun verhalen. De kinderen vinden hun weg op plaatsen waar ze in hun huidige leven nog niet geweest zijn en herkennen 'verwanten' die ze in hun huidige leven nog niet ontmoet hebben.

Bekend is het getuigenis van *Shanti Devi*⁴². Rond 1930 beweerde de vierjarige Shanti Devi (1926/ 1987) dat ze al eerder in India had geleefd en dat ze zich dat nog goed herinnerde. Ze vertelde haar huidige ouders dat haar echte thuis eigenlijk in Mathura was, een plaats op ongeveer 150 km van haar actuele woonplaats. Ze beweerde dat ze daar nog heel wat personen, familieleden en plaatsen kende. Ze zou als Lugdi Devi gehuwd geweest zijn met de handelaar Kedar Nath en stierf tien dagen na de geboorte van haar zoon. In Mathura woonde inderdaad een handelaar, Kedar Nath die negen jaar geleden weduwnaar was geworden, en dit tien dagen nadat zijn vrouw, Lugdi Devi, bevallen was van een zoon. Toen dit Mahatma Gandhi, de leider der Indische nationalisten, ter ore kwam, startte hij hierover een onderzoek. Het besluit was dat Shanti Devi inderdaad een reïncarnatie was van Lugdi Devi.

Ook heel wat bekende personen hebben hun geloof in de reïncarnatie uitgesproken. Vermelden we onder meer Pythagoras, Plato, Giordano Bruno, Paracelsus, Cyrano de Bergerac, Leibniz, Hume, Voltaire, Schopenhauer, Kardinaal Mercier, Edgar Allan Poe, Ralph Waldo Emerson, Humprey Davy, Henry Ford, Boeddha, Schiller, Goethe, Lessing, Nietzsche, Wagner, Shirley Maclaine...

Een aantal huidige zieners en magiërs stelt zonder omwegen dat de reïncarnatie voor hen al lang geen hypothese meer is, wel een vaststaand feit.

Zo beschrijft J. Grant, *Gevleugelde farao*⁴³, autobiografisch een vorig leven in het oude Egypte. Zeer poëtisch leidt zij ons in haar boek in: "Toen het tijd voor mij was om terug te keren tot de aarde, vertelde een boodschapper van het opperste leven mij dat ik in Keme zou worden herboren. En zij, die mijn nieuw lichaam zouden vormen, zouden mij welkom heten. Want al eenmaal vroeger waren wij verbonden geweest en de banden tussen ons waren die van liefde en niet van haat, wat de twee draden zijn, die de mensen het sterkst aan elkaar verbinden op aarde. En als broeder zou ik iemand hebben met wie ik al lang samen was gegaan

op de grote reis. Toen dit alles mij werd meegedeeld, werd de smart, welke allen voelen, die hun ware tehuis moeten verlaten, omwille van weer een dagreis in het land der nevelen, verlicht, want ik zou vrienden hebben in mijn ballingschap.” En zij besluit het boek met: “Toen verliet ik, als een zonnestraal die door de wolken breekt, dit schaduwland van tranen en pijn om te wandelen met mijn lieve metgezellen in het licht.”

Er zijn heel wat goede aanwijzingen die het bestaan van reïncarnatie als hypothese verrechtvaardigen. Het is uiteraard aan de lezer om hierin een eigen standpunt te bepalen. Met Zenon van Elea kunnen we zeggen dat het wetenschappelijk niet is aan te tonen dat zoiets als reïncarnatie bestaat. Maar evenmin is het wetenschappelijk overtuigende bewijs geleverd dat ze niet bestaat. Beide beweringen: “wetenschappelijk gezien bestaat reïncarnatie”, of omgekeerd: “wetenschappelijk gezien bestaat reïncarnatie niet” zijn logisch gezien, onbewezen en dus ongeldige uitspraken. Houden we het bij “een hypothese”. Dit betekent dan dat het leven, begrepen tussen geboorte en dood, een schakel zou kunnen zijn van een veel omvangrijkere evolutie die zich al lang voor de geboorte inzette en ver over de dood heen reikt. Het is merkwaardig om vast te stellen hoe sommige hevige aanhangers van Darwins evolutieleer smalend neerkijken op wie in het creationisme gelooft, terwijl ze met eenzelfde vooringenomenheid weigeren zich ook maar op een minimale wijze te informeren over de reïncarnatieleer.

Een getuigenis: Shirley Maclaine

Deze Amerikaanse actrice (1934/...) en boegbeeld van New Age zegt in een interview dat verscheen in het weekblad *Flair*⁴⁴ dat ze zich verschillende van haar vorige levens herinnert. Ze schrijft: “Soms was ik een man, dan weer een vrouw. Ik herinner me heel duidelijk het gevoel dat ik op Atlantis woonde, je weet wel, het continent dat in de oceaan verdween. Ik was een man, een groot leraar en ik hield ontzettend veel van mijn vrouw. Het was aan het einde van de Atlantische beschaving en we werden overspoeld door enorme vloedgolven. Ik was doodsbang en omdat het mij zo verschrikkelijk leek om te verdrinken, heb ik een einde aan mijn leven gemaakt. Wat ik me herinner is dat ik het gevoel had alsof mijn ziel over het water zweefde en dat ik zag hoe een reusachtige vloedgolf al diegenen die ik liefhad, meenam”.

In haar boek *l'Amour foudre*⁴⁵ (Liefde op het eerste gezicht) zegt ze dat de Britse acteur Peter Sellers (1925/1980), de hoofdacteur in de bekende Pink Panther-films, ervan overtuigd was dat hij eerder had geleefd. Ze vertelt: Op een dag toen we op de set waren voor de opnamen van de film “Being There” vertelde hij me dat hij vaak het gevoel had dat hij in een andere tijd zelf die figuren was geweest.

- “Wil je mij vertellen dat je bij het spelen steun hebt van de ervaringen die je in je vorige levens hebt opgedaan?” vroeg ik hem.

Peters' gezicht klaarde ineens op.

- “Weet je, er zijn niet veel mensen met wie ik over deze zaken kan praten,” zei hij “want ze denken allemaal dat ik gek ben.”

- “Ja,” zei ik, “ik weet het. Ik heb dat gevoel zelf ook.”

Elders in haar boek (o.c. 70) schrijft ze dat Jezus haar wel een boeiend mens leek, maar dat Zijn onderricht en Zijn mirakels haar niet direct raakten. Ze zegt dat Hij heel wat goede dingen deed maar vervolgt: “toch hield ik Hem niet voor de zoon van God”. Hiermee is het duidelijk dat zij zich, als boegbeeld van New Age, in de buitennatuur situeert, niet in de bovennatuur.

Een getuigenis: Loretta Lynn

Deze Amerikaanse countryzangeres (1932/...), zegt in het tijdschrift *Joepie*⁴⁶ te geloven in de wederbelichaming en ziet het als de verantwoording van het bestaan op aarde. Ze beweert dat de actrice Sissy Spacek (1949/...) die een rol speelt in de film *Coal Miner's Daughter*, haar zuster was in een vorig aardse leven. Verder herinnert zij zich een leven als arme vrouw die moest zorgen voor een zieke man en een drieling, een leven waarin zij de vrouw van een indiaans stamhoofd was, en een vrouw als rijke danseres. Zij zegt dat zij in haar leven geholpen wordt door de geest van haar vriendin Patsy Cline, die in 1963 bij een vliegtuigongeval om het leven kwam. De geest van deze vriendin zette haar ertoe aan om countryzangeres te worden.

Vatten we dit onderdeel over de on- en onderbewuste evolutie in de mens samen. Het geloof in een reïncarnatie of herbelichaming van de mens is praktisch zo oud als de mens zelf. Het was gemeengoed in heel wat archaische, antieke en klassieke culturen. In onze tijd kwam dit thema terug in de actualiteit en dit naar aanleiding van de zogenaamde regressietherapieën, waarbij proefpersonen beelden doorkregen van vroegere levensfasen. Deze hadden dan bijvoorbeeld betrekking op hun jeugdjaren, hun geboorte, een tussentijd in een andere wereld, of op vorige levens op aarde. Doorheen vele incarnaties zou de mens een groter bewustzijn verwerven. Een aantal kenners stelt dat de evolutie van een mens via een lange evolutie verloopt, achtereenvolgens als een mineraal, een vegetatief en een dierlijk leven, en uiteindelijk resulteert in het bestaan als mens. Soloviev en met hem de Bijbel, zien in het uiteindelijke doel van de evolutie de vergoddelijking van de mens. In de loop der geschiedenis hebben heel wat bekende personen hun geloof in de reïncarnatieleer publiek uitgesproken. Bij het geloof in de reïncarnatieleer komt op schrijnende wijze aan het licht hoe weinig kennis de mens hiervan heeft, ja hoe zijn ziele diepten, zijn zogenaamd "occult statuut" voor hem meestal ontoegankelijk zijn.

5.3. Occulte inwijdingen

Het 'heilige' staat centraal

De term 'inwijding' wordt bijvoorbeeld aangewend bij een studentendoop. Algemeener gesteld: slechts nadat men één of ander folkloristisch of traditioneel gebruik heeft ondergaan, behoort men bij de groep. Men is dan niet langer een 'groentje' maar een volwaardig lid. Zo wordt bijvoorbeeld in de novelle *Klinkaart*, (1954) van de Vlaamse schrijver Piet van Aken, een 12-jarig meisje op haar eerste werkdag in de steenbakkerij 'ingewijd'. Ze krijgt een smeer klei tussen haar benen gewreven en wordt nadien door haar baas geweld aangedaan. Van dan af behoort ze tot 'de groep'. Hoe ontierend ook, hierbij wordt geen occult doel nagestreefd. In wat volgt gaat het helemaal niet over dergelijke vormen van sociale inwijding.

Geestelijke inwijding of initiatie, in de occulte betekenis van het woord, heeft te maken met een eerder plotse toevoer van fijnstoffelijke energie. Het 'heilige' staat centraal, als toegenomen levenskracht. De term 'heilig' wordt hierbij meestal in zijn buitenbijbelse, neutrale betekenis gebruikt.

Bewustzijnsverruiming

Omdat bij positieve inwijdingen de energie steeds gedragen wordt door 'wezens', 'godheden' leidt zulk een inwijding tot een vorm van bewustzijnsverruiming en een contact met fijnstoffelijke wezens. Inwijdingsriten kunnen behoorlijk ingewikkeld zijn en betreffen, om het met de voodoo-term te zeggen, allereerst de kleine engel. Deze staat zoals reeds gezegd, voor de individualiteit doorheen de verschillende incarnaties. Herinneren we er echter aan dat de ritens van de voodoo de mens verdierlijkten.

In de oudheid was de vervoering zeer gevarieerd. Nu eens getuigend van lagere maar energierijke en eerder wilde ‘goddelijke’ wezens, dan weer van hogere en meer beheerste wezens. De Grieken spraken van tellurische goden, thuis in de diepten der aarde en van oeranische goden die de hemelruimten bewonen. Zo behoren de Titanen tot de tellurische oerlaag in de Griekse godhedenwereld. Zij zijn inderdaad ‘wild-energetische’ goden. De jongste was Kronos uit wie de latere laag der godheden in het Griekse pantheon ontstonden, de Olympische of lichtgodheden, die veel beheerster zijn ofschoon nog in de grond zeer ‘titanisch’.

De vele verschillende mysteriëngodsdiensten in de oudheid, waarin men zich liet inwijden, hebben als gemeenschappelijk thema het fijnstoffelijk voortleven van de mens na de dood en het herrijzende leven. Men meende tijdens het aardse leven de voorwaarden te kunnen scheppen voor een begerenswaardige toekomst, die dan enerzijds bestond uit een gelukkig verblijf in het hiernamaals en anderzijds in een gelukkige reïncarnatie op aarde. Niet iedereen had de vereiste kwaliteiten om ingewijd te worden. Mysteriën hebben in de oudheid en in beperkte kring, steeds een groot gezag gehad. Omdat de inwijdeling bij zijn inwijding een eed van geheimhouding moest afleggen, is hiervan niet zo heel veel geweten. Wel weten we dat het geslachtelijke leven en de vruchtbaarheid er centraal stonden. Op het breken van die eed stond overigens de doodstraf.

Griekse mysteriën

Plato geeft ons in zijn dialoog *Faidros* een overzicht. Hij weet dat er ontaarde wijzen van vervoering of mania bestaan. Maar hier gaat hij in op de waardevolle vormen ervan. Zijn stelling luidt: “Het is een feit dat onder al wat voor ons een goed is, de grootste goederen diegene zijn die tot ons komen via de vervoering, die juist daardoor een geschenk der godheid blijken te zijn”.

Wie door een hoge en waardevolle godheid gecontacteerd wordt, gedraagt zich hierbij volgens Plato volstrekt niet als een ‘bezetene’, zoals we dat bij de mediums in trance van onder meer santeria en macumba wel te zien kregen. Zo wist Socrates (4.2.1.) zich geïnspireerd en geleid door een ‘daimon’ of een innerlijke stem, die hem waarschuwde voor gevaren. Volgens Plato wordt in een toestand van godgegeven roes, het dagdagelijkse kenvermogen aanvaard zoals het is, maar uitgezuiverd van zijn tekorten en op een hoger peil verheven. En zulks juist dankzij die godgegeven informatie, die gemakkelijker doorkomt doordat het gewone verstand min of meer uitgeschakeld is. Plato noemde zulks een ‘afwending’ van deze aarde en zijn beperktheden, om plaats te maken voor een verruimd besef van de werkelijkheid. Men kan dat ook ‘geestesverruiming’ heten.

Bij Jamblichos van Chalkis (250/333), een neoplatoniker, *Over de geheime leerstelsels*⁴⁷, lezen we: “De vervoerde toestand is niet zomaar een opgewondenheid maar wel een verheffing op hoger vlak en een overgang naar iets dat meer volmaakt is. Als men de inwijdelingen in die trance met vuur in aanraking brengt, dan krijgen velen geen brandwonden. In deze toestand leiden zij niet het leven van een gewone mens”. Verwijzen we hiervoor weer naar de rituelen der santeria en macumba (3.3.2.). “Anderen voelen het niet als zij met spiesen doorstoken worden, als zij zich met bijlen in de rug slaan of zich de armen met messen verwonden”. Nog heden zijn dergelijke krachttoeren te zien. Sinds oeroude tijden zijn zij gekend als werkelijke en niet-ingebeelde tekens van kracht of energie.

Religies als Santeria en Macumba tonen aan dat ook lagere godheden de mens kunnen ‘begeesteren’ en in hun greep houden. Meestal is de mens zich niet bewust van wie of wat hem drijft. In zijn *Phaidoon*⁴⁸ zegt Socrates hierover: “dat wij mensen in een soort

gevangenschap kunnen vertoeven en dat men zich daaruit moet bevrijden” en dat “wij mensen, dan een bezit van de goden zijn”.

Inwijding door de dans der heksen.

Toch kent een aantal religies ook hogere vormen van inwijding. Lezen we Michaela Denis, *Un léopard sur les genoux*⁴⁹ (Een luipaard op de knieën). Schrijfster had deelgenomen aan een inwijdingsdans in Centraal-Afrika. Ze zegt: “Ik was er zeker van dat ik nooit meer dezelfde zou zijn als voor de inwijding. De oude muganga (opm.: magiër(in), 'genezer(es), te onderscheiden van 'msjoet' ('mchout'), de gewetenloze tovenaars of tovenares), besluit: "kijk: nu ben je één der onzen geworden en dit voor altijd. Op aarde zijn er vele volkeren. Doch degenen die zijn als wij, zijn maar klein in aantal. Wij hebben je een bijzondere macht en een bijzondere kracht (opm.: dynamisme) geschonken. Je zult er niet slecht door worden, doordat je er nooit misbruik zult van maken. Je zult werken, maar niet voor uw eigen aanplantingen. Je zult niet voor uw eigen kinderen werken, doordat je er geen zult krijgen. Maar je zult werken voor alle kinderen, doordat alle kinderen “jouw kinderen” zijn. Je zult niet voor jezelf werken, maar je zult werken voor allen.” De schrijfster antwoordt hierop: "Ik heb de mensen echt lief. Ik heb de dieren echt lief. Ik heb alle rassen lief”. Ze voegt er aan toe: “De vrouwen - het was een uitsluitend vrouwelijk gezelschap - zagen er tevreden uit. Zij gaven tekens van instemming, alsof zij, al altijd, geweten hadden welke mijn geloofsbelijdenis zou zijn.

De schrijfster besluit: Sinds dat uitzonderlijk avontuur zijn vele jaren verlopen. Soms word ik mij van de macht waarover de oude vrouw het had, bewust, en dit gewoonlijk in moeilijke ogenblikken. Die macht geeft mij rust en kracht. Steeds meer koester ik het verlangen mijn medemensen te helpen en - op zeer schamele schaal - hoop ik het te hebben gedaan. Die macht trekt de dieren naar mij toe en verdrijft iedere vrees in hun aanwezigheid. Daarvan ben ik volstrekt overtuigd. Maar tot de talrijke mensen die mij naar het geheim vroegen van mijn verstandhouding met de dieren, antwoordde ik: "de liefde”. In feite is het een liefde die door die macht versterkt is. Wellicht zal men het feit dat een inwijding door de bemiddeling van enkele negro-Afrikaanse vrouwen geschiedde, ook maar iets zou betekenen, belachelijk vinden. En toch! Dankzij die inwijding heb ik het bewijs gekregen van het feit dat er - achter het onbarmhartige en misprijzende gezicht van deze wereld - een verheven werkelijkheid bestaat. Enkele negro-Afrikaanse vrouwen?”. En toch! Ik geloof dat hun geloof, hun wijze van benaderen van de macht en de manier waarop zij ze bereiken, een onderdeel is van een algemeen menselijke inspanning om het leven in al zijn schoonheid en waarheid waardevol te vinden. In hun geest zijn die vrouwen verenigd met de edelmoedigste en helderziendste mannen en vrouwen die ooit bestonden. Overigens: ik geloof in een wereldbewustzijn dat de negro-Afrikanen ‘roho’ of ziel heten. Uit die wereldziel borrelt de macht om goed te doen op. Die macht strekt zich van eeuw tot eeuw uit en van volk tot volk. (...). Vaak toont zij zich scherp omlind en positief bij juist die volkeren die niet beneveld zijn door de problemen van de beschaving. (...). Op die wijze verloopt iedere geestelijke verlichting, welke religieuze vorm deze ook aanneemt. De dans der heksen (opm.: de inwijdingsdans) is enkel een plechtigheid om de macht uit te breiden. Die dans hangt samen met alle andere vormen van verheven ervaring. Tot zover Michaela Denis.

Initiatieke groepen

Gaan we nu naar een heel andere soort van inwijding: De Illuminaten van Beieren. Deze orde werd in 1776 gesticht door de anglicaanse bisschop Albert, de Lutheraan Adam Weishaupt en de wetenschapper Benjamin Franklin (1748/ 1830). Men zegt dat deze orde anarchistisch ingesteld is, dat zij op occulte wijze streeft naar heerschappij over alle economische, politieke, militaire, en religieuze aangelegenheden en dit op wereldniveau.

Benjamin Franklin was een Amerikaans wetenschapper, onder meer uitvinder van de bliksemafleider, politicus en medeopsteller van de onafhankelijkheidsverklaring der V.S.. Zijn portret staat op het biljet van honderd dollar. Vermelden we nog dat de onafhankelijkheidsverklaring ingegeven is door de verlichtingsidee der 18de eeuw, die stelt dat de mens loskomt uit zijn 'onmondigheid' en uit 'de dwang' die de religies hem eeuwen lang oplegden. Het is de mens, niet de godheid, die - uiterst nominalistisch - de drager is van het licht der rede, gesymboliseerd in de fakkel van het vrijheidsbeeld te New York, een geschenk van het even verlichte Frankrijk van die tijd aan de V.S.

Franklin is dus zowel medestichter van een occulte orde, die werkt met fijnstoffelijke krachten, en tegelijk medebedenker van de nominalistische axiomatic der Angelsaksische cultuur. Dergelijke tegenstrijdigheden worden meestal verzwegen, maar wie zoekt, vindt ze met de regelmaat van een klok bij een aantal groten der aarde terug. De tegenstrijdigheid mag duidelijk zijn: men zegt dat de werkelijkheid nominalistisch is, terwijl men zich achter de schermen met occulte krachten inlaat.

Zo is de orde 'Skulls and bones' (Schedels en beenderen), een geheim genootschap aan de Yale universiteit (V.S.), geëvolueerd uit de illuminati. In een interview waarin aan president Bush jr. vragen werden gesteld over zijn lidmaatschap van deze orde antwoordde hij dat zulks te geheim is om over te praten. Naast Bush kent de vereniging nog heel wat andere bijzonder invloedrijke prominenten uit het politieke en economische leven. Het embleem van deze orde wordt gevormd door een doodskop (the skull) en eronder twee beenderen (the bones) die elkaar kruisen, en het cijfer 322. Dit laatste refereert naar *de Bijbel, het boek Genesis 3:22*, dat luidt: En de Heer sprak: "Nu de mens in de kennis van goed en kwaad als één van ons is geworden, wil ik voorkomen dat hij zijn hand uitsteekt en ook van de boom van het leven plukt. Door daarvan te eten zou hij eeuwig blijven leven". De vraag is of de leden van deze orde inderdaad de hand uitsteken en zich ten opzichte van de bovennatuur autonoom willen opstellen.

Ook de Hermetische Order of the Golden Dawn, de orde van de gouden dageraad, wordt in 1887 als onderdeel van de Illuminati, gesticht door W. Westcott, een Londens lijkschouwer, MacGregor Mathers, een excentrieker, en W. Woodman, een arts. Van strekking is zij onmiskenbaar luciferaans. Onder hun leden onder meer W.B. Yeats (Nobelprijs letterkunde 1923) en Bram Stoker (schrijver van Dracula). Aleister Crowley (1875/ 1947) wordt er lid van in 1898. Hij was een berucht magiër die van dichtkunst evolueerde naar druggebruik en seksuele magie, op zoek naar het vergroten en versterken van zijn buitennatuurlijke vermogens. Hij identificeerde zich met 'het beest' uit de Apocalyps, het laatste boek van de Bijbel. Vandaar de luciferaanse, duivelse strekking. In de *Apocalyps, 13:18* zegt St.-Jan dat 666 het getal van het beest is, als samenvatting van alle tegen Jezus gerichte machten. De Apocalyps behandelt de eindtijd en de ondergang van de wereld.

Jean-Paul Régimbal, *Le rock 'n Roll*⁵⁰, schrijft met betrekking tot deze Order of the Golden Dawn: "Op zijn beurt heeft Mick Jagger, (Rolling stones) zich ook aan Satan toegewijd, onder de invloed van Marianne Faithfull en van Anita Pallenberg. Die twee heksen nodigden Kenneth Anger - zelf een volgeling van Aleister Crowley- uit om Keith Richard en Mick Jagger in te wijden in alle rituelen van de zwarte toverkunst. Mick Jagger werd aan Satan toegewijd in de The Order of the Golden Dawn. En zo komt het dat hij zichzelf beschouwt als de "verpersoonlijking van Lucifer". Drie van zijn liederen beweren dit uitdrukkelijk: "Sympathy for the Devil", "To their Satanic Majesties" en "Invocations of my Demon Brother". Het is algemeen bekend dat alle grote producers van rock 'n roll muziek, lid zijn

van een satanische kerk en dat de grote meerderheid der rockgroepen ingeschreven zijn als leden van één of andere diabolische religie”. Tot zover Régimbal.

Zulk een inwijding activeert de nodige energieën en wezens om materieel succes te oogsten in deze wereld. Verwijzen we in dit verband ook naar wat al gezegd werd over de “subliminale boodschappen” (2.5.). De daar aangehaalde voorbeelden zijn inhoudelijk zeer duidelijk, maar allerminst peilverheffend, wel integendeel. Het nadeel bij dit alles is echter dat men in de greep komt van dergelijke demonische wezens, die vroeg of laat loon eisen voor bewezen diensten. Verwijzen we reeds naar het hoofdstuk over de zogenaamde “harmonie der tegengestelden (11)”.

In zijn al geciteerd boek over *Macumba*⁵¹ (3.3.2.), heeft Bramley het o.m. over de wijze waarop de goden van deze religie opgeroepen worden. Maria-José, la mère-des-dieux, legt hem uit dat elke god zijn of haar eigen ritme heeft. Wie de ‘agogo’, de ‘heilige’ trom bedient, slaat een welbepaald ritmisch patroon, dat juist die godheid oproept. La mère des dieux, verduidelijkt: “het wezenlijke is het ritme”, “onze goden zijn bijzonder gevoelig voor het ritme”, “geen enkele god weerstaat de roep van de heilige trom”. Zij vervolgt: “De goden zijn gedreven door het zoeken naar levenskracht, ze zijn er op uit om ons van onze levenskracht te beroven en komen als uitgehongerden op ons af.”

Sommige mantisch begaafden zeggen ons dat het er op een aantal rock ’n roll concerten, muzikale happenings en dansfestivals niet anders aan toe gaat. De zeer luide en sterk geritmeerde muziek roept vanuit de andere wereld heel wat lagere goden en geesten op, die het aanwezige publiek on- en onderbewust beïnvloeden. Sensitieven beweren dat, ook al stopt de muziek, deze wezens er nog enige tijd blijven rondhangen en dat die plaats heel anders en ‘zwaarder’ aanvoelt dan voorheen. Voor de festivalgangers zelf, en voor onze overwegend gedesacraliseerde cultuur zijn zulke beweringen uiteraard lachwekkend en onzinnig.

Tot zover deze summiere, al te summiere, informatie over hedendaagse initiatieke groeperingen. We wilden dit niet onvermeld laten om aan te tonen dat er volgens sommigen achter de schermen van een nominalistisch ingestelde axiomatic, heel wat niet-nominalistische visies en werkwijzen schuilgaan, die men echter liever niet aan het daglicht prijsgeeft.

Men kan hierbij betreuren, om het andermaal met de woorden van D. Fortune te zeggen, dat “de kinderen van de duisternis op het fijnstoffelijke gebied heel wat ondernemender zijn dan de kinderen van het licht”.

Vatten we dit onderdeel samen. Occulte inwijdingen overschrijden het louter psychologische niveau. De mens komt in contact met invloeden en energieën buiten hem. Zijn fijnstoffelijke structuur ondergaat een verandering. Zieners merken dat hij in zijn ziele diepte na de inwijding niet meer dezelfde is als ervoor. Omdat bij vele inwijdingen de geheimhouding een strikte plicht was, en nog is, kan er niet zoveel over verteld worden. In heel wat oudere culturen had het te maken met een soort van fijnstoffelijk afsterven en opnieuw en in betere omstandigheden herboren worden. In onze tijd zijn de doelstellingen niet steeds even verheffend. Ofschoon de hoofdtendens van onze cultuur nominalistisch is, toch zijn heel wat occulte orden in het schemerduister op magisch terrein bijzonder actief.

5.4. Evolutie: samengevat

Dit hoofdstuk behandelde een aantal aspecten van onze evolutie. We weten dat het heelal zo’n 15 miljard jaar geleden ontstond en dat onze kleine aarde ondertussen ook reeds de respectabele leeftijd heeft van 4 miljard jaar. Ons leven op de aarde evolueerde van een mineraal, over een plantaardig naar een dierlijk en tenslotte een menselijk bestaan. Naast deze

profane evolutie is er eveneens de sacrale. Onstoffelijke ideeën verwerklijken zich zeer geleidelijk in materiële vormen. Ook het individuele menselijke leven kent een evolutie, begrepen tussen geboorte en dood. Via regressie, het terug tot bewustzijn brengen van vergeten herinneringen, komt ⁵²men tot een reeks van voorbije herbelichamingen. Deze reïncarnistische hypothese heeft zijn voor- en tegenstanders. Een ander aspect der evolutie zou bestaan uit de zogenaamde occulte inwijdingen, waarbij een evolutieproces kan bespoedigd worden. Maar ook hier zijn keuzes mogelijk. Niet alle inwijdingen worden gekenmerkt door het nastreven van een hoog moreel peil. Een nominalistische visie op de werkelijkheid houdt zich enkel aan de materiële en wetenschappelijke evolutie. Maar ook daar dekt de vlag niet steeds de lading. Ook in de verborgenheid der eerder materieel ingestelde culturen vindt men sporen van fijnstoffelijke, buitennatuurlijke werkelijkheden.

Referenties hoofdstuk 5

- ¹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Kosmische_kalender
- ² Bergsoe P., *Astronomie voor iedereen*, Utrecht, Antw., Prisma, 1965, 27.
- ³ P.Bastiaansen, De bezem van Richard Dawkins, in: *Natuur en Techniek* (Beek) 67 (1999): 5 (mei), 48/50.
- ⁴ R. Dawkins, *Unweaving the Rainbow* (Science, Delusion and the Appetite for Wonder), New York, 1998.
- ⁵ Zie <http://ansiel.cinebelblogs.be/archive/2011/03/16/jef-turf.html>
- ⁶ *Gazet van Antwerpen*, www.gva.be van 19 mei 2011.
- ⁷ *Journal de Genève / Gazette de Lausanne* 06.02.1998, 17.
- ⁸ H. Ponchelet, *Plantes* (Et pourtant elles s'adaptent), in: *Le Point* 14.02.1998, 35.
- ⁹ Schebesta P., *Oorsprong van de godsdienst*, Tielt, Lannoo, 1962, 54, 143.
- ¹⁰ Eliade M., *La poursuite de l'absolu*, L'express, 1 septembre 1979, 66.
- ¹¹ Ricoeur P., *Finitude et culpabilité, II, La symbolique du mal*, Aubier, Paris, 1960, 12.
- ¹² J. Monod, *Le hasard et la nécessité, (Essai sur la philosophie naturelle de la biologie moderne)* Paris, 1970
- ¹³ von Glasenapp H., *De niet-Christelijke godsdiensten*, Antwerpen / Utrecht, 1967, 225.
- ¹⁴ Plato, *Der siebente Brief an die Verwandten und Freunde des Dions zu Syrakus*, Verlag Gerd Hatje Calw, 1948, 39 ff..
- ¹⁵ *La bible de Jérusalem, les éditions du cerf*, Paris, 1978, 1738.
- ¹⁶ Bolland G., *W.F. Hegel's Encyclopädie der philosophischen Wissenschaften*, Leiden, 1906.
- ¹⁷ Steiner R., *Goethes Weltanschauung*, Dornach, Rudolf Steiner-Nachlassverwaltung, 1963.
- ¹⁸ Soloviev V., *La justification du bien*, Paris, 1939, 190.
- ¹⁹ Zie : <http://www.youtube.com/watch?v=YGqWSIHQTSw>
- ²⁰ Van Der Zeeuw G., *Helderziendheid in ruimte en tijd*, Den Haag, s.d., 68.
- ²¹ Kübler - Ross E., 'Over de dood en het leven daarna', Ambo, Amsterdam, 1985, 23.
- ²² Schmidt K.O., *Wij leven niet slechts éénmaal*, Leiden, De cyclus, s.d., 33, (// *Wir leben nicht nur Einmal*, Gettenbach, 1956).
- ²³ Hillman J. *Le code caché de votre destin*, Robert Laffon, 1999, 18 ss.
- ²⁴ Heindel M., *De cosmogonie der rozekruisers, heruitgave*, Aubenas (Fr.), 1980, 114.
- ²⁵ VRT 24/08/2010, *Koppen XL*, Natascha Kampusch, Haar verhaal.
- ²⁶ Castaneda C., *Het innerlijke vuur*, Katwijk, 1984, 24-29.
- ²⁷ Gatti A., *Mensen en dieren in Afrika*, Antwerpen / Amsterdam, 1953, 187/190.
- ²⁸ Bernstein M., *A la recherche de Bridey Murphy*.
- ²⁹ Newton M., *Journey of the souls*, 1994, (De reis der zielen).
- ³⁰ Grant J., *Many Lifetimes*, Ned.: *Meer dan één leven*, Deventer, 1973, 8.
- ³¹ Rüdiger H., *Griechische Lyriker* (Griechisch und Deutsch), Zürich, 1949, 54.
- ³² Fortune D., *Esoteric Philosophy of love and marriage*, Wellingborough, 1974, 24.
- ³³ Van der Zeeuw G., *Helderziendheid in ruimte en tijd*, Den Haag, s.d., 145.
- ³⁴ Cayce E., *On Prophecy*, Hawthorn book, New York, 1968.
- ³⁵ Tenhaeff W., *Magnetiseurs, somnambules, en gebedsgenezers*, Den Haag, 1969, 142.
- ³⁶ Grant J., *Meer dan één leven*, Deventer, Ankh-Hermes, 1973, 12. (// *Many lifetimes*, Victor Gollancz Ltd., London, 1968).
- ³⁷ Wirth O., *Genezing door oplegging der handen*, Amsterdam, Gnosis, 1924, 53.
- ³⁸ Grant J., *Meer dan één leven*, Deventer, Ankh-Hermes, 1973, 142. (// *Many lifetimes*, Victor Gollancz Ltd., London, 1968).

-
- ³⁹ Zafiropulo J., Empedocle d' Agrigente, Paris, Les belles lettres, 1953, 292.
- ⁴⁰ Nouma H., Het dier in de wereldgodsdiensten, Kampen, s.d., 10.
- ⁴¹ Schmidt K.O., Wij leven niet slechts éénmaal, Leiden, De cyclus, s.d., (// Wir leben nicht nur Einmal, Gettenbach, 1956).
- ⁴² Lönnerstrand S., Shanti Devi, een verhaal over reïncarnatie, Den Haag, Miranda, 1996. Zie ook http://en.wikipedia.org/wiki/Shanta_Devi
- ⁴³ Grant J., Gevleugelde farao, De Driehoek, Amsterdam, s.d..
- ⁴⁴ Flair van 26 juli 1983, 30.
- ⁴⁵ Maclaine S., l'Amour foudre, Paris, J'ai lu, 1984, 223, 70.
- ⁴⁶ Joepie 352 van 14 12 1981, 47.
- ⁴⁷ Jamblichos van Chalkis, Over de geheime leerstelsels, 3: 4.
- ⁴⁸ Platoon, Dialogen, Sokrates in leven en sterven, Het spectrum, Utrecht / Antwerpen, 1973, 118.
- ⁴⁹ Denis M., Un léopard sur les genoux, Paris, 1956, pp. 128/138.
- ⁵⁰ Régimbal J.P., Le rock 'n roll, (viol de la conscience par les messages subliminaux) Sherbrooke, Québec, Editions croisade Daniel Chatelain, 1983.
- ⁵¹ Bramley S., Macumba, Forces noires du Brésil, Paris, Seghers, 1975, 50, 51, 52.